

Holger Larsen, Wiggo Larsen, Ravn, Anker Lau, Givskov Christensen, From, Gideon, Holmberg, Foss, Gottschalck-Hansen, Tesdorpf og Svend Jørgensen.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Forhandling om økonomi- og arbejdsministerens redegørelse til folketinget af 4. marts 1954.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 3738).

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg kan til indledning på mit partis vegne bringe den højtærede økonomiminister en tak for redegørelsen forleden for den økonomiske årsoversigt, en oversigt, der jo iøvrigt denne gang især fremhæver sig i forhold til de foregående oversigter derved, at den dels er udvidet med et lidt større tilbageblik end ellers, dels også kaster blikket lidt længere ud i fremtiden, end det har været almindeligt ved tidligere oversigter.

Jeg skal straks for en ordens skyld sige, at mit parti naturligvis kan tilslutte sig de synspunkter og konklusioner, som er nedlagt i oversigten og den højtærede ministers redegørelse, og de bemærkninger, jeg skal gøre her i dag, er egentlig nogle randbemærkninger, vi kunne føle trang til at fremsætte til oversigten.

Hvad angår tilbageblikket over de senere år, vil jeg nøjes med at pege på den markante måde, hvorpå nedgangen i industriproduktionen i 1951—52 viser sig i oversigtens talmateriale, og vi ser den samme nedgang vise sig for byggeriets vedkommende og ligeledes nedgang i beskæftigelsestallene. Sammenholdes dette talmateriale i oversigten med den meget nøgterne tekst, finder jeg deri en bekræftelse på, at vi fra vor side var berettiget til den kritik, vi dengang rettede mod den daværende regerings penge- og investeringspolitik, selv med al skyldig hensyntagen til den foreliggende valutasituation. Kritikken blev forsåvidt også taget til følge, som pengepolitikken senere blev lempet noget og der fra efteråret 1952 blev sat betydelig større midler ind i de offentlige anlægsarbejder og boligbyggeriet. Det fremgår ganske klart af tabel 11 på side 20 i oversigten.

For det år, vi nu er inde i, forudser såvel

oversigten som ministerens redegørelse, at der vil blive tale om øget boligbyggeri, øget forbrug, øget produktion og stigende beskæftigelse, medens der ikke skulle være udsligt til yderligere forbedring af valutabalancen, men måske, hvis ændringer her indtræffer, snarest en vis afsvækkelse på grund af afbetaling af gæld til udlandet.

Denne bedømmelse indeholder jo overvejende opmuntrende træk, men den forekommer dog samtidig meget nøgtern, og jeg synes derfor, at det er ejendommeligt i visse blade at se den karakteriseret som præget af en nærmest utidig optimisme. Der er heroverfor grund til at fastholde, at bedømmelsen er givet med visse forbehold og under forudsætning af, at der ikke udefra sker væsentlige ændringer i Danmarks økonomiske klima; her bliver, således som det også fremgår af oversigten og redegørelsen, udviklingen i USA meget afgørende, navnlig hvis vi ser tingene på lidt længere sigt. Groft sagt ligger situationen vel sådan, at den amerikanske regering og kongres i deres beslutninger om den økonomiske politik ikke blot træffer afgørelser for det amerikanske folk, men også i stor udstrækning om vilkårene for det økonomiske liv i Vesteuropa og dermed her i landet. Vi må håbe, at man i rette tid lever op til dette meget store og omfattende ansvar.

Efter disse ganske få bemærkninger om den nærmest kommende tid vil jeg vende mig til den del af årsoversigten, som efter min mening er langt den interessanteste, nemlig den, der vedrører virkningen af, at de store årgange unge om få år melder sig til uddannelse og på arbejdsmarkedet. Vi står her med en bølge i befolkningstilvæksten; den har forlængst haft virkning i folkeskolen, hvor man ikke var klar til at modtage den, hverken med hensyn til skolebygninger eller lærerkræfter. Det havde sine særlige årsager, som jeg ikke skal gå ind på, lige så lidt som jeg skal gå ind på de vanskeligheder og de improvisationer, som har gjort sig gældende dér.

Det vigtige er nu, at vi står rede, når bølgen går videre og nærmer sig det faglige uddannelsesapparat og arbejdsmarkedet. Udfra det synspunkt må det meget stærkt påskønnes, at regeringen har taget hele dette problemkompleks op til drøftelse, under-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

søgelse og planlægning, og jeg tror, det i vide kredse vil opfattes som et udslag af ansvarsfølelse, at et så væsentligt afsnit af årsoversigten er viet dette problem.

Jeg er helt enig med ministeren i, at der er en overvejende risiko for, at en altfor stor del af de kommende årgange vil gå ind i de ufaglærtes rækker, hvis man ikke i tide skaffer uddannelsesmuligheder. Efter min mening må man søge så hurtigt som muligt at skaffe sig et vist skøn over det fremtidige behov, så langt som det nu kan lade sig gøre, såvel for egentlig faglært arbejdskraft som for folk med videregående uddannelse; på grundlag heraf må man foretage den nødvendige udbygning af uddannelsesapparatet. Den højtærede minister havde i sin redegørelse en bemærkning om, at det ikke var sikkert, at uddannelsesproblemerne i overgangsperioden lod sig løse på rent traditionel basis. Også det er jeg enig i. Jeg tror f. eks., at der skal slækkes altfor meget på beskyttelseskravene, hvis man skal få mestrene til at tage lærlinge i det nødvendige omfang.

Her melder sig altså spørgsmålet om at finde en anden form, måske gennem værkstedsskolerne — det samme problem, som den højtærede undervisningsminister nævnte i sin fremsættelsestale for lidt siden. Jeg synes også, spørgsmålet om de såkaldte tillærte arbejdere får større betydning i denne situation, og jeg tror, at der i det hele taget er brug for, at man fra alle sider nærmer sig uddannelsesproblemet på en formodt måde.

I årsoversigten siges det — det står på side 71 — at den voksende strøm af unge vil søge til byerhvervene, og vil man undgå arbejdsløshed og en overfyldning af detailhandel og andre servicefag, må industrien beskæftige dem. Denne betragtning kan ikke afvises og derfor heller ikke nødvendigheden af øgede investeringer fremover i industrien, øget industrieksport og de øvrige synspunkter i den retning, der gør sig gældende i oversigten.

Jeg vil i denne forbindelse pege på et par spørgsmål. Det ene gælder den geografiske placering af den nye industri. Jeg ved, at dette forhold er drøftet andre steder, f. eks. i arbejdsmarkedskommissionen. Der foresvæver mig ikke noget, at offentlige

myndigheder skal kunne give forskrifter for denne placering, men jeg ville finde det meget ønskeligt, om man på forskellig vis kunne påvirke udviklingen sådan, at en sammenklumpning af industrien i de store byer, navnlig i Københavnsområdet, kunne undgås. For det første er der et hensyn at tage til de særlige arbejdsløhedssøer, for det andet har vi i et stort antal landkommuner et beskæftigelsesproblem for de ufaglærte, fordi landbrugets behov for arbejdskraft aftager så stærkt, som det gør. Det ville være meget ønskeligt, om en del af f. eks. den mindre industri kunne placeres i landdistrikterne, bl. a. måske noget af den industri, som opstår på grundlag af råvarer fra landbruget, men også anden industri. Jeg tror iøvrigt, at det for den folkelige udvikling ikke vil være heldigt, om affolkningen af landdistrikterne og sammenklumpningen i byerne fortsætter i et altfor stærkt tempo.

Endelig vil jeg nævne et forhold, som får øget betydning gennem kravet om forstærket investering i industrien. Forholdet anskueliggøres bedst, hvis man tænker på et almindeligt industriaktieselskab. Her foregår udover udbytteudbetalingen som regel en betydelig konsolidering og forøgelse af egenkapitalen, altså en opsparing. På denne måde klares megen finansiering. Efter en gammeldags betragtning vil man vel sige, at det er aktionærerne, der sparer. Jeg vil hellere sige — jeg tror, det er et udtryk, som den højtærede finansminister tidligere har anvendt — at der foregår en opsparing med andre folks penge. Opsparingen foregår ud af et overskud, som fremkommer gennem arbejdernes indsats og gennem de varepriser, forbrugerne betaler. Både arbejderne og forbrugerne bidrager til virksomhedernes opsparing. Ejendomsretten til den opsparede kapital og dispositionsretten ligger imidlertid alene hos aktionærerne, hvoraf nogle måske knap nok ved, hvad der foregår i virksomheden. Der er til dette forhold knyttet en skævhed, som ikke findes i kooperationen, og jeg tror, at hvis man på en eller anden måde kunne rette denne skævhed eller bidrage dertil, ville det være lettere at løse en del af de problemer, som i fremtiden knytter sig til kravet om øget investering og øget produktivitet.

Thorkil Kristensen: Der er god grund til, at årsoversigten denne gang beskæftiger sig med noget mere end det løbende år. Vi er nu kommet ud af den helt ekstraordinære periode, der begyndte med Koreakrigen, og er nået tilbage til en tilstand, hvor langtidstendenserne igen i højere grad gør sig gældende. Der er derfor al mulig grund til dels at se på perioden siden krigens afslutning og dels prøve på enkelte punkter at se længere frem i tiden.

Nu kan man ikke sige meget på et kvarter, og jeg skal derfor ikke gå meget i enkeltheder, navnlig ikke vedrørende det afsnit, der handler om fortiden. Det er dog i sandhedens interesse påkrævet at få understreget, at denne årsoversigt giver et sandere billede af den økonomiske politik i de foregående år end det, man undertiden har fået i den politiske debat. Mere direkte vil jeg udtrykke det derhen, at årsoversigten er den mest effektive imødegåelse, jeg hidtil har set, af en hel del temmelig letfærdig socialdemokratisk kritik under den foregående regering. Jeg skal, hvis jeg her og i det følgende må tillade mig enkelte små citater, dokumentere dette ved tre eksempler.

Vi hørte under den forrige regering meget om, at produktionen under den første regering Hedtoft steg så og så meget pr. år, medens der under regeringen Eriksen ikke var en tilsvarende stigning. Nu står der rigtigt om dette spørgsmål i årsoversigten på side 5 således:

„... ekspansionen måtte blive relativt stærkere i den første af disse perioder end senere, fordi produktionen i disse år steg fra det lave niveau, den befandt sig på ved krigens afslutning.“

Det er jo netop sagen, og det er ønskeligt, at man får dette bragt ud til kendskab. Det er derfor påskønnelsesværdigt, at det nu står sort på hvidt i denne årsoversigt.

Der var selvfølgelig, som også den ærede ordfører for socialdemokratiet sagde fornylig, en anden grund til, at der kom en vis stagnation og en overgang en nedgang i produktionen, nemlig de vanskelige forhold efter 1950. Der har man fra socialdemokratiets side sagt til os: ja, det kunne ikke undgås, men nedgangen var stærkere i Danmark end i andre lande. Herom står sandheden i årsoversigten på side 8 — jeg tillader mig igen at citere —:

„Efter alt at dømme var forringelsen af bytteforholdet større i Danmark end i noget andet land i Vesteuropa, og dette i forbindelse med Danmarks meget ringe valutariske likviditet kan bidrage til at forklare, at reaktionen i den økonomiske politik måtte blive både hurtigere og skarpere her i landet end i udlandet.“

Det måtte den blive på grund af den dårlige valutastilling i 1950 og på grund af, at bytteforholdet var forringet her mere end noget andet sted. Det er netop, hvad vi gjorde gældende, og jeg kvitterer for indrømmelsen på dette sted som på det foregående.

Løvrigt gik kritikken nærmest ud på, at vi førte en politik, der måtte skabe arbejdsløshed, og undertiden blev det endog antydet, at vi tilstræbte det. Det er derfor meget betimeligt, at det nu på side 61 i årsoversigten er sagt på den rigtige måde, og jeg tillader mig igen et citat. Der står følgende, som unægtelig giver et andet billede:

„I perioden 1947—1953 har situationen på det danske arbejdsmarked som helhed været særdeles tilfredsstillende. Der har i hele dette tidsrum — med undtagelse af 1952 — været ringe arbejdsløshed, og sammenlignet med tidligere år fremtræder denne periode både med hensyn til sin varighed og til ledighedens omfang formentlig som den gunstigste siden den første verdenskrig.“

Det er unægtelig en anden melodi end den, vi undertiden hørte, og jeg kvitterer også på dette punkt for indrømmelsen.

Jeg håber, at denne årsoversigt må blive læst af befolkningen og må bidrage til, at vi kan få en mere sober politisk debat, end vi undertiden har haft. Der burde egentlig være omvalg i de kommuner, hvor vælgerne har ladet sig vildlede af forskellige letsindige udtalelser; jeg er bange for, at det er samtlige landets kommuner. Det er nu imidlertid for sent, men det kan forhåbentlig rettes op næste gang.

Jeg skal iøvrigt naturligvis holde mig til fremtiden, der er det vigtigste; og her giver årsoversigten anledning til mange overvejelser og til nogen bekymring. Jeg må i hvert fald personlig sige, at jeg er blevet mere pessimistisk med hensyn til fremtiden af at læse denne oversigt, end jeg var i forvejen. Jeg skal forsøge her at gå ind på et par ting.

[Thorvil Kristensen.]

Oversigten taler først om året 1954, og her er billedet meget forskelligt, alt efter om man ser på beskæftigelsen eller på valutaen, de to økonomisk-politiske hovedspørgsmål i landet.

Hvad angår beskæftigelsen, hedder det på side 59, at der kan „ventes en gunstig situation på arbejdsmarkedet“. Den højtærede økonomi- og arbejdsminister føjede hertil „formentlig en større beskæftigelse“ — man kunne også have sagt endnu større beskæftigelse end i 1953. Det er altså gunstigt. Det hænger bl. a. sammen med, at man venter en forøgelse i byggeriet på ikke mindre end 5 pct., såvidt jeg kan se derved, at man agter at anstrenge byggekapaaciteten meget stærkt. Jeg er bange for, at det vil føre til sortbørs lønninger.

Men et helt andet billede får man jo, når man ser på valutastillingen. Her hedder det også på side 59, at der vel stort set kan ventes ligevægt på den løbende betalingsbalance. Så skal der bruges valuta til afdrag på gælden. Der tales her om kapitaludgifter på mindst 200 mill. kr., og da vor valutabeholdning kun er godt 300 mill. kr., må man efter dette regne med en betydelig risiko for, at mindst halvdelen af dette beløb vil gå til disse kapitaludgifter i løbet af dette år. Da årsoversigten med henblik på det kommende år, 1955 — uden at dette år direkte er omtalt, hvad jeg i og for sig beklager — giver anledning til ikke helt ringe bekymring, må man vel snarest regne med en betydelig risiko for, at den løbende betalingsbalance bliver ringere næste år end i indeværende år. Der tales om, at virkningerne af en eventuel tilbagegang i Amerika næppe kan vise sig i større omfang i dette år, men samtidig tales der jo om, at i årets sidste måneder kan vi muligvis mærke et og andet. Vi ved jo allerede for landbrugseksportens vedkommende — det er yderligere dokumenteret i årsoversigten — at der er forskellige ugunstige faktorer under udvikling, og det vil jo i virkeligheden sige, uden at man kan vide noget bestemt derom, at vi ved en forsigtig vurdering må regne med den mulighed, at resten af vor valutabeholdning kan gå tabt i 1955. Vi kan igen komme i den situation, vi har været i før, at vi har en nettovalutagæld. Jeg siger ikke, at dette

sker, men en forsigtig vurdering bør efter årsoversigten føre til, at vi regner med den risiko, at dette kan ske allerede i 1955.

Der er derfor al mulig grund til, sådan som også den højtærede finansminister har gjort det, at advare imod finanspolitisk let-sindighed. Under finansministerens tale ved fremtættelsen af skattelovsforslagene foreleden udtalte han:

„Man må derfor se med nogen betænkelighed på udsigterne til faldende overskud på statsbudgettet, og jeg vil stærkt advare imod forsøg på at forringe det budgetterede overskud.“

Dette kan vi tiltræde, når det forstås rigtigt; jeg skal senere komme ind på, hvad det betyder. Det er jo et vældigt fremskridt i erkendelse hos det ærede socialdemokrati siden sidste forår. Sidste forår fremsatte jeg her i tinget en advarsel af samme karakter som den, min efterfølger nu har fremsat. Men hvad skete der sidste forår? Den daværende regering fremsatte et kompleks af lovforslag, der tilsammen betød en lille forbedring af statsfinanserne, men den daværende opposition tvang os til ændringer, der gjorde den lille forbedring til en lille forringelse, og socialdemokratiet har jo ønsket yderligere foranstaltninger, der ville betyde en yderligere forringelse. Men jeg komplimenterer socialdemokratiet til det fremskridt i forstand og erkendelse, som partiet har opnået at få efter at have dannet regering; jeg ønsker denne fornøft, men ikke denne regering, et langt liv.

Advarslen blev jo understreget af det, oversigten i sidste kapitel siger om langtidsudsigterne. Der står i virkeligheden, at for at beskæftige de mange unge skal vi have en meget betydelig ekspansion navnlig i vor industri. Et sted tales der om en årlig forøgelse i industrieksporten på 7 à 10 pct., og det hedder med rette, at det vil kræve meget store investeringer. I virkeligheden går det jo som en rød tråd igennem dette sidste kapitel, at man nærer en bekymring for, om vi nu også har valuta nok til alle disse investeringer. Der tales endogså om muligheden for kapitalimport til dækning af noget af det. Derfor er det meget vigtigt, at vi nu, medens beskæftigelsen er god, fører en meget forsigtig finanspolitik. I virkeligheden burde vi stramme finanspolitikken i

[Thorvil Kristensen.]

øjeblikket; det er i hvert fald vigtigt, som også finansministeren siger, at vi ikke svækker den.

Hvad vil det nu nærmere sige? Den højtærede finansminister talte om nødvendigheden af at fastholde det store skatteprovenu. Det kan vi tiltræde under en bestemt forudsætning, men denne forudsætning er også vigtig, og det er, at man så ikke i ly af dette skatteprovenu formindsker overskuddet ved stadig at dænge nye udgifter på, for så spiser man jo overskuddet op, og vi er lige vidt. Derfor er udgiftspolitikken jo en meget vigtig side af finanspolitikken; på længere sigt er det den vigtigste side, fordi det jo på lang sigt er udgifterne, der bestemmer skatternes højde. Det kan ikke nægtes, at den nuværende regering, vel nok belastet af valgkampen sidste sommer, har været mindre forsigtig, end man kunne ønske. Vi har fået et stort antal lovforslag, og på en række områder har regeringen ikke vist den forsigtighed med udgifterne, som vi finder påkrævet.

Jeg må understrege dette meget skarpt, fordi der jo ikke er noget reelt indhold i finansministerens advarsel, hvis han ikke kan få sine kolleger til at holde igen på udgifterne. Må jeg nævne rugbrødstilskuddet; der er ikke mange penge i det, men det bør nu bortfalde. Jeg har flere gange nævnt boligstøtten, hvor man både holder en lavere rente end nødvendigt, og hvor man har været altfor tøvende med den afvikling, som jo engang bør påbegyndes. Jeg kan også nævne skolebespisningen, og jeg har tidligere nævnt statsbanernes sidelinier, som antagelig i nogle tilfælde bør nedlægges.

Det er også en finanspolitisk svækkelse, når man vil lægge skatterne i højere grad op i de indtægtsklasser, hvor opsparingen finder sted. Derfor beder vi om, at man finanspolitisk lægger hovedvægten på hele udgiftspolitikken — det er i virkeligheden det centrale.

Det er også vigtigt, at man opretholder obligationssalget. Jeg har forstået den højt-

ærede finansminister sådan, at man her i virkeligheden fortsætter den tidligere regerings linie; også her har jeg en indrømmelse at kvittere for — og det gør jeg gerne. Når den højtærede finansminister i sin tale siger, at hvis man svækker overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet, betyder det en tilsvarende forøgelse af behovet for salg af statsobligationer — en fortsættelse af den linie, vi har fulgt.

Må jeg forresten benytte lejligheden til at spørge: Hvordan har den højtærede finansminister tænkt sig at ordne spørgsmålet om lovhjemmel for dette obligationssalg? Det er vel sådan, at den lovhjemmel, der findes i boligstøtteloven, ikke ret længe kan blive ved at være tilstrækkelig for det samlede obligationssalg, der er nødvendigt.

Til slut vil jeg lige nævne en ting til, og her kan jeg henvise til årsoversigten side 68. og side 76, hvor der tales om vigtigheden af, at vor konkurrenceevne overfor udlandet er i orden, når vi nu skal til den store ekspansion i de kommende år. Det er jo meget rigtigt og meget vigtigt, at dette bliver sagt. Det bør også her siges, at det ville være meget betænkeligt, hvis der ud af de lønforhandlinger, der nu foregår, skulle komme en væsentlig forøgelse af vort omkostningsniveau. Det er tiderne slet ikke til, hvis der skulle komme en nedgang. Da jeg sagde noget sådant under lønforhandlingerne for 2 år siden, blev jeg angrebet fra socialdemokratiets side, men også her er der jo sket et fremskridt. I år har den højtærede statsminister udsendt en lignende advarsel, og jeg kan derfor nøjes med at give statsministeren min ærbødige og stærke tilslutning — og det gør jeg gerne.

Aksel Møller: Også jeg må måske have lov til at deltage i den almindelige taksigelsestemning. Jeg havde tænkt mig at gøre min tak omtrent lige så udførlig som de tidligere ordføreres, men jeg kan nu nøjes med at henvise til det ærede medlem hr. Thorvil Kristensens tak for den historiske del af redegørelsen, der, synes jeg, giver den

[Aksel Møller.]

forrige regering oprejsning for mangt og meget.

Jeg må måske i anledning af det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg)s måde at formulere sin tak på tilføje, at min tak gælder også på den forrige boligministers vegne. Jeg er godt tilfreds med den redegørelse, der her er fremsat, og som viser, at såsnart de vanskeligheder, devalueringen og Koreakonflikten havde medført for Danmarks valutabalace, var blevet bekæmpet, eller rettere: såsnart vi blot var nået ind på den rette vej, blev boligbyggeriet sat i vejret, så det nåede op på cifre, som det ikke tidligere havde været oppe på.

Må jeg dernæst sige, at afsnittet i den økonomiske årsoversigt „De senere års økonomiske udvikling i Danmark“ forekommer mig at være det mest værdifulde, formentlig fordi det her drejer sig om, hvad der er sket, og der derfor er tale om kendsgerninger. Afsnittet „Udsigterne for den danske økonomi i 1954“ er det, der derefter bærer prisen, fordi dette afsnit beskriver forhold, som er så nærværende, at usikre skøn ganske dominerer fremstillingen. Hermed har jeg vist allerede antydnet, at jeg nærer nogen skepsis med hensyn til de mere højtflyvende afsnit i værket. Deres værdi beror jo på, om skønnene overhovedet er rigtige, og om fremtiden, med de talrige og væsentlige forbehold, som er taget, overhovedet vil vise sig til sin tid at svare til virkeligheden. Det er — forekommer det mig — snarere et astrologisk horoskop, der her er tale om, end en egentlig standpunkt-tagen til facts.

Endvidere synes jeg — sådan noget skal jo ikke bare siges, men det har både psykologisk og moralsk betydning, at man siger det — at der i redegørelsens afsnit for 1954s politik savnes spor af, at det nuværende regeringsparti nogeninde har været i opposition — og at dette ikke engang er længere siden end i fjor.

Hvor er forslaget om et ekstraordinært boligbyggeri på 6 000 boliger om året i 2 år? Formentlig har man nu opdaget, at byggeriets vækst afhænger af så meget andet end bare det, at der stilles krav om en udvidelse af det. Det afhænger bl. a. af, om man trofast og støt kan følge den linie, som blev lagt til rette i den forrige regerings tid, en ud-

vikling af det utraditionelle byggeri, en tilvænnning til det fra boligefterspørgslens side og en anvendelse af vinteren til en bedre udnyttelse af byggekapaaciteten.

Eller lad os tænke på, at den nuværende højtærede udenrigsminister som ordfører i fjor forlangte 40 mill. kr. mere til skattelettelse, meget realistisk begrundet med tvivl om de finansielle skøns holdbarhed. Hvor er dette initiativ blevet fulgt op i den nuværende regerings politik? Jeg ser kun, at man vil forhøje nogle skatter og nedsætte andre, men oven i købet formulerer man sine forslag på en sådan måde, at alle de gode tanker, som årsoversigten iøvrigt rummer om investeringspolitikens nødvendighed, om kravene til en udvidelse af investeringen, rammes af den skattepolitik, den høje regering er ved at styre ind i. Jeg er enig med årsoversigten i, at året 1954 næppe vil bringe nogen forværring af vor økonomiske stilling. Jeg gjorde den samme betragtning gældende, da vi i november under første behandling af finansloven fik lejlighed til at udtale os om landets økonomiske stilling i den nærmeste tid. Men jeg indrømmer, at synspunktet kun gælder under visse forudsætninger, og at det afgørende er, at vi ikke selv herhjemme foretager handlinger, som bringer balancen ud af ligevægt. Vi kan nemt risikere at skabe en ny uligevægtstilstand, hvis vi formindsker vor konkurrenceevne gennem forhøjelser af omkostningerne, enten det er lønforhøjelser eller renteforhøjelser, enten det er forøgede skatter på opsparingen eller på produktionen.

Vi har ingen viden i dag om, hvordan den spændte overenskomstsituation vil ende. En storstrejke kan få de mest uberegnelige følger for økonomien allerede i 1954, og en forhøjelse af lønniveauet vil skaffe os konkurrencevanskeligheder, som vil komme til at true eksporten og derved komme til at ramme erhvervenes evne til at absorbere de voksende årgange af unge. Såvidt jeg forstår årsoversigtens opstilling af problemet vedrørende de voksende årgange af unge og deres placering i erhvervslivet, mener den høje regering, at vanskelighederne her allerede er alvorlige nok. Nu har jo den høje regering bevaret fuldstændig tavshed om sit syn på, hvad en arbejdskamp eller en omkostningsforhøjelse i landet kan føre til. Men dens mening derom er måske udtalt

[Aksel Møller.]

andetsteds; i modsat fald er det vel egentlig på tide, at det sker.

Da jeg sidst udtalte mig om mit partis syn på den økonomiske situation, sagde jeg, at jeg var tilhænger af en fortsat overbalancering af statsfinanserne. Jeg mente da, at dette formål kunne opfyldes indenfor finanslovsforslaget, som det da var forelagt. Denne opfattelse er ikke blevet mindre stærk hos mig efter oversigtens opgørelse af statsfinansernes udvikling. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil formentlig tilgive mig, at jeg ikke helt deler den opfattelse, han har ladet komme til orde i dag. Jeg mener ingenlunde, at de erfaringer, vi har for finanspolitisk budgetlægning bekræfter for os, at det ville være finanspolitisk letsindighed nu at indstille sig på en nedsættelse af skatterne.

I oversigten for 1953 — hvis jeg må have lov til at bruge dette lille eksempel på, hvordan udviklingen har vist sig at være med hensyn til budgetlægningen; tidligere år vil vise det samme, men de er formentlig mere ude af økonomisk balance, end året 1953 har været — i oversigten for 1953, som var dateret 7. februar 1953, skønnede man, at året 1953—54 ville give et underskud på ca. 30 mill. kr. Den nu foreliggende oversigt, den økonomiske årsoversigt, som vi i dag behandler, viser, at dette år vil slutte med et overskud på 180 mill. kr., altså en forbedring på 210 mill. kr. For det kommende år, 1954—55, regnede man for nogle få måneder siden, ved finanslovens forelæggelse, med balance. I oversigten regner man nu med et overskud på 80 mill. kr. Jeg vil hævde, som jeg gjorde det i november — styrket i den antagelse, jeg dengang fremsatte, at året 1954 ikke ville frembyde nogen økonomisk forværring — at finansåret 1954—55 vil give et overskud på et betydeligt større beløb end det, som står opført i den økonomiske årsoversigts finansplan. Så stort mener mit parti dette overskud vil blive, at der er finansiel begrundelse for at anvende et beløb på op imod 100 mill. kr. til lettelse af skatter og indirekte afgifter. Der vil endda være midler tilovers til en passende overbalancering.

Der melder sig naturligvis ved en sådan tanke den betragtning, som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har været inde

på. Hvis man kunne have sikkerhed for, at den nuværende regering ville anvende ethvert overskud, der fremkom på statsregnskabet, til konsolidering af statens økonomi, til afbetaling på gæld eller til dækning af kapitalbehov, så ville det efter min mening være mindre betænkeligt at imødekomme regeringens nu fremsatte krav om skatter. Men jeg har ikke nogen tillid til, at den høje regering har i sinde at holde igen på udgifterne. Den strøm af lovforslag, som i de sidste dage er kastet ind over os, og som altså allerede skal have virkning for det finansår, vi her taler om, er for mig en bekræftelse på, at en hvilken som helst udsigt til overskud vil forsvinde i årets løb i nye udgiftskrav.

Jeg foretrækker derfor langt en politik, som går ud på, at en del af overskuddet — jeg vil måske foretrække at sige det på den tydeligere måde: jeg foretrækker, at der disponeres over de sande forventninger, vi kan have til et overskud, på en sådan måde, at halvdelen anvendes til overbalancering og halvdelen til nedsættelse af skatter.

Jeg skal afstå fra at komme ind på, hvorledes en sådan skattepolitik skal fordele sig over afgifter og direkte skatter. Der er andre punkter på tingets ugeplan, under hvilke det høje ting får rig anledning til at høre mit partis synspunkter vedrørende dette. Nu kan man selvfølgelig spørge, om dette vil være den rigtige politik nu af forbrugsbegrænsende hensyn. Jeg henviser til, at ifølge oversigten udgør indkomst- og formueskatterne samt indirekte afgifter i det løbende finansår 3 440 mill. kr. Disse poster ventes ifølge oversigten, der altså efter min opfattelse er i underkanten, at ville vokse med 185 mill. kr., næste år til 3 625 mill. kr. Hvis man altså giver lettelser på byrderne indenfor ca. 100 mill. kr., vil det samlede tryk dog være 85 mill. kr. højere i det kommende finansår, end det er i indeværende.

Iøvrigt vil jeg gerne tilføje, at jeg deler ganske regeringens bekymringer for de spørgsmål, som opstår, når de store fødselsårgange fra 1940erne nu skal have arbejdspladser. Jeg nærer en betydelig skepsis med hensyn til regeringens evne til at bringe de midler i anvendelse, som skal til for at løse problemerne.

[Aksel Møller.]

Det stråler ud af den økonomiske års-oversigts sidste kapitler, at regeringen mener, at staten ved udlån har en udvej til en forøget finansiering af industrien. Jeg indrømmer, at det er klart, at industrien er den faktor, som vi må gøre os håb om at se udviklet til en sådan størrelse, at der virkelig kan være tale om at absorbere et betydeligt antal af det voksende antal unge, men det ser ud for mig, når jeg læser årsoversigten, som om regeringen forestiller sig, at det finansieringsproblem, som opstår, og som opgøres til mellem 600 og 800 mill. kr. årligt, skal løses ved at udlåne statsmidler til en lavere rente end markedsrenten. Det betyder altså en voksende afhængighed af staten og den til enhver tid siddende regering. Det kan ikke komme bag på nogen af os, at dette grundsynspunkt er den høje regerings, og det vil formentlig heller ikke komme bag på den, at vi fra konservativ side ikke finder det rimeligt at støtte den i en sådan politik.

Når man tænker på, at vi i øjeblikket beskatter vore aktieselskaber med 370 mill. kr. om året, forekommer det mig, at en af de veje, man kunne gå for at få den investeringsudvidelse, som man påkalder og finder nødvendig, dog måtte være at begynde med at ændre skattepolitikken her i landet, således at det blev muligt for erhvervene helt eller i alt fald i endnu højere grad at kunne selvfinansiere den investeringsudvidelse, som det af samfundsmæssige grunde er nødvendigt at opnå.

Der er kun een trøsterig bemærkning i den økonomiske årsoversigt, forsåvidt angår denne side af sagen. Det erkendes der — hvis jeg må tillade mig et kort citat —

„Det lader sig ikke på forhånd afgøre, hvor i industrien de store udvidelsesmuligheder vil komme til at foreligge“.

Det er så sandt, som det er sagt. Det er formentlig kun erhvervene selv, der efterhånden kan give udtryk for, hvor disse udvidelsesmuligheder ligger. Det vil efter min mening være ganske fejlagtigt at tro, at man ved en rentedifferentieringspolitik kunne sikre sig imod en fejlinvestering. Hvis den højttærede økonomiminister vil granske udviklingen på boligbyggeriets område, vil han se, at den politik, der gik ud på at

låne penge ud til lavere rente end markedsrenten, har ikke gjort boligbyggeriets økonomi økonomisk. Den har efter al sandsynlighed i væsentlig grad bidraget til, at fortjenesterne er gået andre steder hen og ikke er blevet en støtte til en lavere husleje for dem, der skulle bo i de pågældende boliger.

Vor hovedvanskelighed her i landet er jo at parre den høje beskæftigelse med en solid valutabalance. Det er mit parti sig ganske bevidst, og vi vil gerne bidrage til, at en politik føres, som støtter disse synspunkter, indenfor hvad der er rimeligt. Mit parti har et åbent blik for, at hjemlig produktion kan spare køb i fremmed valuta, alt under forudsætning af, at den hjemlige produktion er konkurrencedygtig på rimelige konkurrencevilkår. Vi er derfor fortsat tilhængere af, at antidumping- og toldproblemerne løses under den fortsatte liberalisering. Derfor beklager vi også, at toldlovsforslaget fra i fjor ikke blev gennemført, og vi mener, at de betragtninger, som årsoversigten gør gældende over „Nogle hovedproblemer for Danmarks økonomi i de kommende år“, er udfærdigede uden erkendelse af også denne side af vort lands fremtidige politik.

Jeg kan ikke undlade ved denne lejlighed at henlede opmærksomheden på, at spørgsmålet om fejlagtig investering har et videresigte end til blot at dreje sig om spørgsmålet om, hvorvidt enkelte erhverv eller virksomheder modtager midler til opbygning af deres virksomhed, og hvorvidt det derefter viser sig, at disse midler er anvendt i en forkert retning. Der er også et større og langt vigtigere problem, der sorterer under begrebet mulig fejlagtig investering. Det er den udstykningspolitik, vi har fulgt i den sidste tid. Jeg beder den høje regering udtale sig om, hvorvidt den har gjort sig bekendt med, hvad der er fremkommet fra professor Jørgen Dich med rod i beregninger foretaget på Aarhus Universitet om den befolkningsmæssige udvikling på landet og om muligheden af, at befolkningen der vil have ungdom nok til at overtage de allerede bestående brug. Det forekommer mig at være en yderst vigtig sag af hensyn til den nærmeste tids lovgivning at få at vide, om regeringen vil overveje, hvad der ligger heri af mulige fejlinvesteringer.

Bertel Dahlgaard: Jeg synes, det er fuldt korrekt, at den publikation, hvorpå den højt-ærede økonomiminister har bygget sine økonomiske betragtninger, kaldes økonomisk årsoversigt, og at man ikke er vendt tilbage til titlen „Danmarks Nationalbudget“, som anvendtes om disse årsoversigter i årene 1948—50. Det er rigtigt med den betegnelse, der her er anvendt, fordi denne årsoversigt netop ikke er et nationalbudget, hvorved man almindeligvis forstår et overlag over de forventede resultater af den kommende tids økonomiske virksomhed.

Den er ikke en prognose, en redegørelse for udsigterne for den kommende tids økonomiske udvikling her i landet, og endnu mindre indeholder oversigten et program for statens økonomiske politik i den kommende tid.

Oversigten består af en række oplysninger, hvoraf hovedparten har foreligget tidligere, men oplysningerne er samlet til et helhedsbillede af den økonomiske udvikling herhjemme, særlig i de sidste 3—4 år, og det er selvfølgelig værdifuldt. Med hensyn til tiden fra 1950 til nu forekommer det mig, at der er to ting, der springer i øjnene. Man får et stærkt indtryk af, hvorledes statens indgreb i det økonomiske liv har spillet en stor rolle i disse år under et såkaldt liberalt styre. Der er ikke blot tale om de egentlige restriktioner med hensyn til rationeringer og priser, som på visse tidspunkter har været en følge af varemanglen, men det drejer sig om statens indgreb på de mest afgørende punkter for erhvervslivets udfoldelse, nemlig finanspolitikken, rentepolitikken og kontrollen med vel ca. halvdelen af landets investeringer i bygninger og anlæg; det er ganske interessant. Dernæst får man ved gennemgangen af materialet vedrørende den forløbne tid et stærkt indtryk af, at den krisepolitik, der gennemførtes i efteråret 1950 og foråret 1951 i den da faretruende valutastituation, viste sig at være rigtig. Alt tyder på, at de stærke indgreb, der blev foretaget for at rette valutastituationen op, var rigtige, både i deres karakter og i deres omfang. Jeg siger dette, bl. a. fordi man dengang bebrejdede det radikale venstre den indflydelse, det havde på det politiske forlig. Den daværende finansminister ville være gået videre ad skattevejen, og socialdemokratiet ville være

gået videre med indgrebene overfor erhvervslivet. Jeg understreger derfor, at erfaringerne afgjort peger i retning af, at man dengang i det store hele traf det rigtige. Disse indgreb blev sammen med heldige høstår udgangspunktet for den konsolidering af vor valutastilling, som fandt sted navnlig i 1952, noget mindre i 1953, for derefter at munde ud i en valutabeholdning, der i de sidste måneder har været stagnerende omkring 300 mill. kr. Det er efter mit skøn her, betænelighederne møder os; trods god høst og bedring af bytteforholdet udadtil er forbedringen af valutastillingen ophørt. Det fremgår af oversigten, at dette i betydelig grad står i forbindelse med det ekstraordinære forbrug af materialer og arbejdskraft og dermed af valuta, der satte ind med den voldsomme oprustning i 1952, og som i oversigten karakteriseres ved en årlig forøgelse af forsvarsudgifterne med 200—250 mill. kr. og en forøgelse af det militære mandskab med 20 000 mand, så at de indkaldte styrker nu til stadighed udgør nær ved 40 000 mand.

Det er i denne situation, spørgsmålet om den kommende konjunkturudvikling får sin dominerende betydning for Danmark. Oversigten gennemgår her alle de kendte ræsonnementer med hensyn til, hvilke momenter der taler for, at det mindre tilbageslag, der har fundet sted i Amerikas økonomi, kan tænkes at udvikle sig til en egentlig depression, og hvilke momenter der taler imod, herunder navnlig den amerikanske regerings vilje til at bringe alle fornødne økonomiske midler i anvendelse til forebyggelse af krisen.

Der er ikke noget at sige til, at oversigten i det væsentlige må afholde sig fra en indgående bedømmelse af, om et betydeligt konjunkturomslag er sandsynligt, men det kan måske bebrejdes oversigten og dermed regeringen, at man i så ringe grad omtaler de konsekvenser, det bliver nødvendigt at drage, hvis den økonomiske depression eller krise indtræder. Denne mangel fremtræder klart i en udtalelse, der i oversigten findes på side 76, hvor det siges, at vanskeligheden ved at forene fremgang i beskæftigelse og levestandard med de til enhver tid foreliggende begrænsede valutariske muligheder har man alene behandlet udfra et langtidssynspunkt, medens man kun flygtigt har berørt de sær-

[Bertel Dahlgaard.]

lige spørgsmål, der kan opstå under en nedgangskonjunktur. Det hedder videre: eventuelle midlertidige modforholdsregler overfor en sådan nedgang i valutaindtægterne er derfor ikke omtalt nærmere.

Det fremgår af den højtærede ministers tale, at han selv føler, at man ikke kan indskrænke sig hertil. Hovedlinien i den økonomiske oversigts ræsonnementer forudsætter en relativt rolig international prisudvikling; men hvis nu denne forudsætning bryder? Da må det være klart, at der lurer en fare af uoverskuelig rækkevidde for dansk økonomi. Denne fare er efter mit skøn så stor, fordi landets finanser er spændt til det yderste, samtidig med at vor valutareserve er så ringe. Hvis en almindelig depression ude i verden indtræder, vil vore eksportindtægter mindskes, først for industriproduktionen og senere for landbrugseksporten. Finansielt vil det betyde, at indkomst- og forbrugskatterne svigter, den indenlandske købeevne vil blive mindre, og beskæftigelsen vil blive ringere. Skal nu staten til den tid gennem sin økonomiske politik imødegå en sådan depressions beskæftigelsesmæssige virkninger, må man stimulere erhvervslivet ved yderligere skattenedsættelse med deraf følgende stigende underskud på budgettet, ved øget lånevirkosomhed eller ved tilskud af forskellig art med det formål at forøge købeevnen. Det er denne vej, Amerika allerede har betrådt ved en begyndende skattenedsættelse, men Danmark er i kraft af sin svage valutastilling afskåret fra i væsentlig grad at betræde den vej. Dersom vi herhjemme under en depressionsperiode pumper en stor øget købekraft ud i befolkningen, vil dette øge vor indførsel og dermed vort valutaforbrug, og vor lille valutabeholdning vil hurtigt forsvinde. Danmark er ikke stillet som Amerika med dets eksportoverskud og vældige valuta- og guldbeholdning. Der kan staten og finansverdenen i en krisetid gå til en kunstig forøgelse af købekraften, men det kan Danmark ikke uden at styrte sig ud i en ny valutakrise. Derfor er det, at det har været så farligt, at Danmark i disse år har anvendt en så stor del af nationalindtægten til uproduktive udgifter og dermed har mindsket udsigten til opsamling af større valutareserver.

Jeg ønsker selvfølgelig ikke at spå om,

hvorvidt en omfattende depression vil komme. Det er der ingen af os der kan dømme sikkert om. Det er oplagt, at mulighederne i Amerika for at afværge en følelig depression er meget større end under tidligere tiders økonomiske politik, og var det muligt at samle de vesteuropæiske lande til et tilstrækkelig omfattende internationalt samarbejde, ville der også her være mulighed for forebyggende foranstaltninger af stor virkning; men man må erkende, at vanskelighederne for et sådant samarbejde vil være meget store.

Selvom man nu måtte mene, at mulighederne for tilstrækkelige forebyggende foranstaltninger indeholder betydelige lyspunkter, og at man derfor tør håbe, at depressionen undgås, forekommer det mig alligevel, at det ville være uforsvarligt ikke allerede nu at forberede sig på muligheden af, at det kan gå modsat. Det er for sent den dag, depressionen eventuelt er over os. Vi må stadig erindre, at vor positive valutastilling hænger i en tynd tråd. Den kan kun opretholdes ved, at konjunkturomslaget udebliver, at vi får en ret rigelig høst, og at vort bytteforhold til udlandet ikke forringes — og den økonomiske oversigt synes nærmest at regne med en sådan forringelse. Hertil kommer, at der ikke er nogen udsigt til en lettelse i den internationale handelspolitik. Den amerikanske Randallkommissions betænkning er ikke opmuntrende læsning. Når der af nogle af kommissionens medlemmer foreslås eller antydes en lettelse i Amerikas beskyttelsespolitik, slås sådanne forslag straks ned af republikanske beskyttelsesmænd.

Derfor vil vi fra det radikale venstres side gerne henstille til regeringen, at den mest muligt fremskynder overvejelserne af, hvilke foranstaltninger der i produktion, handelsomsætning og finanser kan medvirke til, at vi står mere forberedt, dersom en depression skulle indtræde. Den højtærede minister synes her næsten alene at sætte sin lid til overvejelserne i arbejdsmarkedskommissionen. Det virker ikke meget beroligende på mig, efter at jeg har set, at der gennem årene ikke er fremkommet praktiske resultater af denne kommissions arbejde.

Betydningen af at fremme vore eksportchancer fremhæves til enhver tid af den højtærede økonomi- og arbejdsminister som

[Bertel Dahlgaard.]

noget fundamentalt, og det er rigtigt, men handles der hurtigt nok her? Der tales altid om bestræbelserne for en større spredning af eksporten, og det er selvfølgelig også rigtigt, men er man i samme grad opmærksom på betydningen af at sprede importen, hvor man har indflydelse herpå? Import fra nye markeder er ofte nøglen til forøgelse af eksporten til de samme markeder. Der berettes om kapløb mellem engelske og tyske handelsdelegationer og enkeltmænd til østlandene. Der handles her på lang sigt. Gør vi det samme? Jeg minder i denne forbindelse om lempelser i praktiseringen af forbudet mod udførsel af visse såkaldte strategiske varer til østlandene, som det er øjensynligt at andre lande fortolker mere liberalt end vi. Det er klart, at Danmark ikke skal udføre våben eller andre strategisk vigtige varer, men Amerikas egen beskyttelsespolitik påkalder virkelig, at alle muligheder for samhandel med andre udnyttes.

Indenfor produktionsområdet gøres der et fortjenstfuldt arbejde gennem produktivitetsudvalget, hvorved efterhånden mange gamle fordomme nedbrydes, men et punkt, jeg gerne vil henlede opmærksomheden på, understreges stærkt i den økonomiske oversigt, nemlig den manglende bevægelighed på det danske arbejdsmarked. Kræver man opretholdelse af beskæftigelsen, må faggrænserne gøres mindre skarpe og overgangen af ufaglærte til faglært arbejde gøres lettere, hvor mangel på arbejdskraft opstår. Alle erkender det, men fastgroede fordomme medfører, at reformer her sker uhyre langsomt. Jeg vil gerne minde den højtærede økonomi- og arbejdsminister om, at det hører under hans embedspligter at drage omsorg for, at tempoet her sættes op.

Endelig må man, mens det endnu er tid, tænke på finanserne. Det er dog vel ganske klart, at sætter en depression ind, vil et forsvarsbudget på 1 100 mill. kr. ikke blive opretholdt. Det fremgår nu af oversigten, at det er gået, som jeg spåede for et års tid siden, at der ikke på det nuværende grundlag, selv efter at den 3-årige plan for forsvarets genopbygning er tilendebragt, kan regnes med nedgang i militærudgifterne, men at der tværtimod regnes med yderligere forhøjelse. Kan regeringen og de partier, der

støtter den, ikke se, at det hører med til et økonomisk beredskab at tage reb i sejlene her allerede nu? Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen understregede jo for lidt siden nødvendigheden af påpasselighed med hensyn til statsbudgettets udgiftsside.

Jeg tillader mig altså at henstille, at man straks går i gang med at anskue tingene i højere grad i sammenhæng, end det hidtil er sket. Først nu bebudes det i oversigten fra ministeren, at der skal foretages en samlet opgørelse vedrørende alle investeringsplanerne. Det svirrer omkring os med astronomiske tal for investeringer: i forsvaret, i broer, havne, vejanlæg, skoler, hospitaler, fjernsyn, elektricitets- og gasværker, udvikelse af telegraf og telefon o. s. v., og det er udmærket, vi skal have det altsammen, men jeg tror, at vi kommer til at sortere og vælge mellem det, der er væsentligt, og det, der er mindre væsentligt, og herunder ikke glemme det allervæsentligste: betydningen af, at de fornødne investeringer bliver mulige indenfor det produktive erhvervslev.

Norge har i efterkrigstiden præsteret et stort og beundringsværdigt genopbygningsarbejde, men Norge oplever også faren ved et for hastigt tempo i investeringerne; og så har Norge dog efter Koreakrigens indtræden i et tidsrum haft vældige ekstraordinære valutaindtægter, medens Danmark i samme periode ramtes katastrofalt af prisstigningen på råstoffer. Jeg vil slutte med at sige, at jeg tror, det er på tide, vi herhjemme foretager en nøgtern afvejning mellem de mål, vi sætter os, og vore ressourcer.

Aksel Larsen: Såvel den økonomiske årsoversigt som den tale, den højtærede minister holdt her, var præget af en vis forsigtighed og samtidig udformet sådan, at den stort set måtte virke beroligende med henblik på i hvert fald den overskuelige fremtid. Såvidt jeg har lagt mærke til det, kom ministeren til den konklusion, at der ikke kunne ventes væsentlige ændringer i Danmarks økonomi i 1954, og iøvrigt er der såvel i talen som i oversigten givet udtryk for, at man håber, at det også er gået nogenlunde, når vi er sluppet ud af 1954. Det hele bygger på visse vage ideer — for det forekommer mig virkelig, at det er vage ideer — om produktions- og afsætningsfor-

[Aksel Larsen.]

øgelse og så på håbet om, at der højst vil ske en økonomisk tilpasning i Amerikas Forenede Stater og ikke komme nogen depression — for slet ikke at tale om nogen krise.

Nu er jeg ganske klar over, at som Danmark har orienteret sig økonomisk i en år-række, vil udsvingene i det økonomiske liv i Amerikas Forenede Stater komme til at spille en uhyre rolle for den økonomiske udvikling her, langt større, end det ellers ville have været tilfældet, og det vil jo sige noget. Så meget mere grund er der til at lægge mærke til, hvad der foregår ovre i Amerika, og det synes mig, som om de kendsgerninger, der er fremme om produktionen, om lagerbeholdningerne o. s. v., giver grund til at have et mere pessimistisk syn på det, end det forekommer mig at den højtærede minister har. Det ser også ud til, at ministerens partipresse ikke er fuldstændig enig med ham. I hvert fald har jeg set en ledende artikel i „Demokraten“ i Aarhus for i mandags, hvori man er adskilligt mere skeptisk med hensyn til de angivne lyse udsigter i Amerika. Jeg vil gerne have lov til at komme med et kort citat fra denne artikel, hvori man siger:

„at spørgsmålet er så,“ — altså hvis der bliver depression i Amerika —

„hvilke modforanstaltninger regeringen i så fald kan sætte ind. Det er hele tiden blevet påstået, at alt i så henseende var planlagt, men når man erindrer, at republikanerne kom til magten på kampen mod New Deal, og da denne politik, der gik ud på at hæve de brede lags købekraft, formodentlig er den eneste, som kan hindre depressionen, må man stille sig tvivlende overfor tanken om, at det flertal, der sidder i øjeblikket, virkelig vil være i stand til at føre en økonomisk politik, der udelukker en katastrofe som den i 1929.“

Det er jo sådan — så trist er det under kapitalismen — at den fremgang i den økonomiske udvikling, der har været i Amerika, i høj grad har været en krigskonjunktur, forbundet med den kolde krig i almindelighed og med krigsbegivenheder forskellige steder i verden, og nu, da der virkelig synes at være tegn til og muligheder for afspænding, går det nedad. Jeg vil ikke dermed sige, at man skal kalkulere

sikkert med, at den store krise kommer, men på den anden side forekommer det mig, at regeringens vurdering er noget for optimistisk — for ikke at sige letfærdigt optimistisk.

Jeg siger dette, fordi jeg mener, at der ville være grund til, at man, hvad Danmarks økonomiske forbindelse med udlandet angår, i nogen grad ændrede signaler, ændrede kurs. Jeg er klar over, at man er inde på det i den økonomiske årsoversigt. Der beskæftiger man sig under det afsnit, der hedder „Konjunkturudsigterne i udlandet“, også med udviklingen i Østeuropa, og man kommer her til det resultat, at der er i efterkrigsårene foregået en nogenlunde ubrudt økonomisk ekspansion, i modsætning altså til Vesteuropa. Hvad Vesteuropa angår, henviser man til — og det gør ministeren også i sin tale — at i de vesteuropæiske lande har der som helhed været en økonomisk stigende aktivitet i 1953, og det er selvfølgelig meget smukt at gøre opmærksom på dette — i alt væsentligt ligger vel denne stigende økonomiske aktivitet i Vesttyskland — men det kan jo ikke få en til andet end at tænke på, dengang en anden dansk minister, som ganske vist ikke var økonomi- og arbejdsminister, men udenrigsminister, kom hjem fra Paris og fortalte, at nu havde man i Paris udarbejdet en genial plan om samarbejde mellem de vesteuropæiske lande, og i løbet af 5 år skulle produktionen til gavn for befolkningen i Vesteuropa sættes i vejret med 25 pct. Jeg har forgæves hos den tidligere udenrigsminister, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, efterlyst oplysninger om, hvordan det går med denne produktionsforøgelse. Jeg har aldrig kunnet få dem, og jeg ved ikke, om jeg generer den nuværende højtærede økonomi- og arbejdsminister ved at spørge ham, om *han* ved noget om, hvad der er blevet af de angiveligt geniale planer, og hvordan det er gået med denne produktionsforøgelse på 25 pct., som vel snart må være virkelig.

Jeg tror ikke, ministeren er i stand til at se denne fremgang i Vesteuropa, så jeg skal ikke behøje ham det, hvis han bliver mig svar skyldig, men så meget mere, vil jeg sige, må man lægge vægt på det, der også er sagt i årsoversigten om den økonomiske ekspansion i Østeuropa, om Østeuropas

[Aksel Larsen.]

langt større købekraft og langt større trang til handel med Vesteuropa. Ja, man siger det ikke ligefrem på den måde i oversigten; man siger det mere forsigtigt: at der

„skulle derfor være øget interesse for køb af sådanne varer i Vesteuropa“.

Det er meget forsigtigt sagt. Når man ved, at der hele tiden har været meget stor interesse i Østeuropa for at handle med alle lande i verden, og at en sådan interesse også er forhånden nu, er det meget forsigtigt sagt, at der skulle i den kommende tid være forøget interesse. Nej, den forøgede interesse er der — det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard var også inde derpå — og jeg synes virkelig, regeringen skulle være noget mere energisk, end den er, så den ikke bliver sejlet helt agterud af andre vesteuropæiske lande — og for den sags skyld også Amerikas Forenede Stater — i spørgsmålet om samhandel med Østeuropa, og jeg synes også, regeringen skulle være forsigtig med at lade sig sejle helt agterud af de private erhverv. Det skal ikke forstås sådan, at jeg ser med misbilligelse på, at det private erhvervsliv bestræber sig for at udvide Danmarks samhandel med udlandet, det gør jeg ikke; men det synes mig, at regeringen her godt kunne udvise et initiativ, som kom på højde med det, der er i gang dels fra landbrugets, dels fra industriens, dels fra handelens side.

Regeringen synes imidlertid at have betænkeligheder. Den økonomiske oversigts afsnit om konjunkturudsigterne i udlandet slutter med om østhandelen at sige:

„På den anden side indebærer en udvikling i den retning en oplagt risiko, sålænge der ikke er sikkerhed mod, at øst-vesthandelen udfra politiske motiver igen afbrydes med kort varsel.“

Som bekendt har der kun været een eneste hindring for øst-vesthandelen, nemlig de amerikanske forbud mod en sådan handel, og når man taler om, at der igen kan komme en sådan risiko, må man altså frygte for, at der skal komme skærpede direktiver vest-

fra, og man må være indstillet på at bøje sig for dem. Jeg advarer indstændigt imod at bøje sig for den slags, og jeg vil ligesom det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard understrege, at adskillige andre vesteuropæiske lande, ikke mindst Vesttyskland, ser betydeligt mere liberalt på disse forbud imod eksport af påståede strategiske varer til Østeuropa og nyder meget stor fordel af den samhandel, de er ved at få i gang. Også dette burde dog animere Danmark til at sørge for at komme i gang med en udvidelse af handelen og også med import derfra, for det er vel nok rigtigt, at man må se på den ene eller den anden måde at få tilgodehavendet betalt. Nu er der jo mulighed for at få det betalt i fri valuta, men kan man ikke det, må man jo få det betalt med varer. Jeg vil om vareleverancerne østfra sige, at man skal ikke være så snæversynet, at man tror, at der kun kan leveres foderstoffer, råvarer og lignende ting, for det kunne godt være, at man kunne få leveret andre varer på fuldt konkurrence-dygtige betingelser og af betydelig værdi og derved spare værdifuld hård valuta for Danmark.

Iøvrigt bekymrer oversigten sig meget om udviklingen på arbejdsmarkedet og om, hvad der vil ske, når de nye store årgange melder sig på arbejdsmarkedet. Jeg tror ikke, man skal se for sort på det. Jeg mener naturligvis, at man skal forberede sig på det, man skal have sine planer færdige, men på den anden side skal man ikke her male fanden på væggen og tro, at den rene katastrofe dukker op, når der melder sig flere på arbejdsmarkedet, og jeg tror i særdeleshed, at man skal lade være med at tænke på at gribe altfor kunstigt ind på arbejdsmarkedet. Man taler så meget om, at det er nødvendigt at få folk uddannet, og at man ikke nøjes med at gå de traditionelle veje, og det er muligt, at man ikke kan det. Men jeg er ikke i tvivl om, hvor visse kredse i hvert fald ønsker at komme hen, når de starter eller forcerer en sådan debat. Netop i dag tror jeg der er aviser, som er i stand

[Aksel Larsen.]

til at meddele, at forhandlingerne mellem bogtrykkerne og typograferne er blevet sprængt, væsentlig på spørgsmålet om lærlingebegrænsningen, som man, antagelig fra bogtrykkerside, ønsker ophævet, og det skal altså fremstilles sådan, at her vil typograferne opretholde en urimelig lærlingebegrænsning, så der bliver færre faglærte. Jeg har tilladt mig at undersøge sagen, og det viser sig, at den overenskomst — jeg tror fra 1898 — der er om lærlingetilgangen til typograffaget, ikke er udnyttet af bogtrykkerne, men at der i provinsbogtrykkerfaget i øjeblikket er 250 tilladte lærepladser ubesatte, og noget lignende er tilfældet i hovedstaden. Der kunne, hvis bogtrykkerne ville udnytte aftalen, den dag i dag anbringes 500 lærlinge mere i bogtrykkerfaget. Når forholdet er sådan, tror jeg ikke, der er nogen grund til at hyle op med den hensigt at få statsindgreb her for at få åbnet for yderligere lærlingetilgang, og mon det ikke ligger sådan i adskillige fag?

Men naturligvis, det, der kan gøres for at sikre beskæftigelsen, og det, der iøvrigt vil være til fordel for Danmark, er at sikre en øget produktion, hvilket man imidlertid kun kan sikre, hvis der er afsætning for den øgede produktion. Man har så travlt med at råbe op om nødvendigheden af øget produktivitet, man har så travlt med at tale om rationalisering og praktisere rationalisering, og staten giver jo også sin støtte til produktivitets- og rationaliseringskampagner. Man må imidlertid være opmærksom på, at hvis man ikke sikrer afsætning for den øgede produktion, vil en øget produktion fra den enkelte arbejders side kun medvirke til, at arbejdsløsheden stiger, for så kan den samme produktion jo i almindelighed klares med et mindre antal arbejdere. Det er derfor givet, at når man rationaliserer, når man sætter produktiviteten pr. arbejder i vejret, bør det følges af en lettelse i arbejdsvilkårene, en forkortelse af arbejdstiden, ellers bliver det simpelthen kapitalisterne, der kommer til at skumme fløden, og så kommer de til at skumme den dobbelt derved, at arbejderne får pålagt ekstra byrder gennem stigende arbejdsløshed.

Men iøvrigt må man interessere sig for afsætning af produkterne, og her taler ministeren om, at der kan regnes med større

efterspørgsel af forbrugsvarer herhjemme. Ja, det er muligt, at der kan regnes med det, men jeg tror ikke, der kan regnes med så forfærdelig meget større efterspørgsel efter forbrugsvarer, sålænge man fører en indenrigs- og udenrigspolitik som den, man fører, sålænge man ofrer så meget på militær-væsenet; det kommer til at gå fra befolkningens forbrug. Man kommer til at forbedre befolkningens levevilkår, hvis man vil have øget afsætning herhjemme, og jeg er aldeles ikke bange for, at dette vil få nogen katastrofal følge for Danmarks økonomi, jeg er tilbøjelig til at tro tværtimod.

Men samtidig er det i høj grad nødvendigt at interessere sig for at forøge afsætningen, såvel af landbrugs- som af industrivarer, udadtil. Vi kender godt alle de vanskeligheder, der er med at få forøget afsætningen til visse lande i Vesteuropa, som på de forskellige måder, ved afspærring, told o. lign., bryder aftalerne om liberalisering, og ved at få den fornødne afsætning til oversøiske markeder. Men dermed kommer jeg igen tilbage til det, jeg var inde på før, at så meget mere må man interessere sig for at forøge samhandelen med Østeuropa, og der er en ekstra grund til det — jeg har været inde på det før — den nemlig, at mens man i kraft af de love, der nu engang gælder for kapitalismen, må regne med, at der kan komme depression og krisetilstande, og måske meget alvorlige kriser, i den kapitalistiske verden, så er der al rimelig udsigt til, at sådanne kriser ikke vil komme i den socialistiske verden med dens principielt krisefri økonomi, og derfor vil det være en assurance mod en verdenskrises virkninger for Danmark, hvis man øger Danmarks økonomiske samkvem med disse lande i Østeuropa og i Asien. Jeg henstiller disse betragtninger til den høje regerings overvejelse.

Oluf Pedersen: Jeg kan deltage i glæden over, at vi har fået denne årsoversigt — der kan læres meget af den — men jeg vil dog advare mod disse planøkonomiske fremtids-spekulationer, som den højtærede økonomiminister i sin redegørelse var noget inde på.

Det første, jeg finder anledning til at fremhæve, er, at nu må det da endelig være gået op for regeringen, at efter den udvikling, som har fundet sted siden 1950, var det

[Oluf Pedersen.]

ikke så helt galt, når retsforbundet krævede, at restriktioner og rationeringer skulle afskaffes. Og at den nuværende regering dengang kom helt ud af flippen og løb sin vej, fordi folketinget krævede, at smørrationeringen skulle væk, det må selv regeringen kunne lære af årsberetningen var ved siden af — det skulle den ikke have gjort. Man kan vel også lære af årsberetningen, at alle de mange bekymringer, man i sin tid gjorde sig med hensyn til Marshallhjælpens ophør og tanken om, hvordan det så skulle gå, var ved siden af, og at der — som vi sagde dengang, og hvad der forøvrigt er en god gammel liberal grundsetning — er noget, der hedder selvregulerende kræfter, og at disse selvregulerende kræfter virker bedst, når staten ikke blander sig i tingene.

Man kan også nok hævde, når man ser på udviklingen gennem årene, at det ikke havde spor med virkeligheden at gøre, når den tidligere regerings politiske økonomer i foråret 1951 sagde, at da den kom til, stod vi på afgrundens rand. I det hele taget, når man ser på, i hvor ringe grad det har slået til, hvad man har fortalt os op gennem årene, kan man ikke blive særlig imponeret af, hvad der til enhver tid fortælles os. Man siger det, der i øjeblikket passer i det politiske kram, og vi hører også nu, ligesom i sin tid da den nuværende økonomiminister første gang var minister, at når bare han kommer til, så ligger vi lunt i svinget. Det er jo rart, det er sådan, at bare han får styret, så kommer vi straks til at ligge lunt i svinget; altså bare han ligger lunt, så ligger vi allesammen lunt. Det kan jo være meget rart, hvis forholdet er sådan!

Jeg er meget betænkelig ved den højtærede ministers udtalelser om, at arbejdsmarkedskommissionen skal undersøge forholdene og eventuelt komme med et forslag, et vigtigt og afgørende forslag, for jeg er bange for, at det forslag, man kommer med, vil gribe ind i de selvregulerende kræfter, så det kommer til at virke lige modsat det, som er tiltrængt. Det er rigtigt, at samhandelen skal forøges, det giver øget velstand. Men hvorfor siger ministeren, at eksporten skal forøges? Ministeren kan jo akkurat ligeså godt sige, at importen skal forøges, for det er to sider af samme sag;

det er en god gammel liberal sandhed, og den må vi da have lært, vi skal jo lære af erfaringen.

Jeg hørte med stor interesse den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Møller, sige, at toldspørgsmålet skulle løses på et liberalt grundlag. Ja, det liberale grundlag, det er frihandel, det er den helt rigtige måde af løse toldspørgsmålet på. Men det er morsomt, at det netop bliver sagt af den konservative ordfører; det viser, at det ærede medlem hr. Aksel Møller dog åbenbart ikke har levet helt forgæves.

Nu har jeg ikke ret megen respekt for den højtærede ministers tanker om statshjælp og udvidet statskredit, tanken om, at på de markeder, som er usolide, skal staten sætte ind og tage risikoen. Jeg synes, det er bedre indenfor al handel, at risiko og fortjeneste altid står i forhold til hinanden, at dér, hvor man handler under størst risiko, må man også have den største fortjeneste. I det forhold skal staten ikke gribe ind. Også herom sagde det ærede medlem hr. Aksel Møller en ting i dag, som er helt rigtig: at vi får ikke flere midler ved, at staten låner penge ud. Jeg synes, det ærede medlem har helt ret: statsudlån til kunstig lav rente er det helt modsatte af den rigtige fremgangsmåde. Jeg tror, det er helt forkert med statsfinansiering. Men det er, som om det er ministerens hovedbetragtning, at nu skal staten være parat, nu skal staten finansiere. Vil ministeren da ikke erkende, at der bliver ikke kreditmuligheder for een øre mere, fordi staten udlåner pengene? Lige så meget som staten yder i øget udlån, lige så meget må den private kredit indskrænkes, og så er spørgsmålet, om ministeren har bedre forstand på, hvordan der skal finansieres end erhvervslivet selv; det tror jeg altså ikke, jeg tror, man hellere skulle have ladet den højtærede minister blive i New York.

Vi deler fra retsforbundets side heller ikke denne frygt for, at der, når der kommer større årgange arbejdende ungdom, vil opstå store besværligheder, for det er rigtigt, som socialdemokratiet hævdede i gamle dage, at det er arbejdet, der skaber værdierne. Jo større arbejdende befolkning, vi har, jo flere værdier bliver der skabt, og jo større velstand bliver der som helhed.

Man kan også ved at læse beretningen

[Oluf Pedersen.]

lære, hvad der skete både med hensyn til produktion og forbrug, da man i 1950—1951 fra alle de 4 gamle partiers side gennemførte den kriselovgivning, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard for lidt siden stod her og berømmede. Det, der skete, var, at den stigning i nationalproduktet, som vi havde haft igennem en årrække, standsede, idet de skatter, man pålagde, sænkede forbruget og også automatisk sænkede produktionen, og dertil kom, at skatterne, sådan som de blev udskrevet, drev de offentlige udgifter op — og nu er de næsten ikke til at få ned igen.

Jeg hørte med nogen interesse det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen sige, at det er udgifterne, man skal sætte ind overfor; men der er jo det morsomme ved det, at hvis man sætter ind med skattenedsættelser, sænker man de offentlige udgifter, ligesom den skatteforøgelse, der blev gennemført i det ærede medlems ministertid, drev de offentlige udgifter op. Disse foranstaltninger indvirker automatisk på pristallet, og derfor tror jeg, det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde, at man bør prøve på, om ikke man kan nå frem til en nedsættelse af skatterne. Det, vi skal have, er øget produktion, øget samhandel.

Jeg finder her anledning til at sige, at den pinstrupske planøkonomi, som vi i den sidste tid har været præsenteret for, men som forøvrigt meget hurtigt blev en fiasko, ikke har meget med virkeligheden af gøre. Den afspærring, han forsøger på, ligner noget det estrupske forsøg i 1880'erne, som dansk landbrug dengang sagde nej til, hvilket bevirkede den store udvikling indenfor landbruget. Det er rigtigt, som konsulent H. P. Olsen sagde på det fynske planteavlsmøde, at den nedgang i produktionen, som man her begynder at tale om, er stik imod mange års arbejde. De sidste tre slægtleds hele indsats har været at forøge produktionen, nu søger man ligesom at gå den modsatte vej. Det, at vi kan indskrænke vor landbrugsproduktion og dermed få priserne til at stige eller i hvert fald holde dem oppe, skal nok vise sig intet at have at gøre med de varer, som skal sælges på et verdensmarked, og selvom de sælges på det engelske marked, bliver det alligevel

verdensmarkedspriserne, der bliver afgørende.

Der er tilsidst en ting, som jeg vil bede de ærede medlemmer om at se på. Det fremgår af tabellen på side 80 i årsoversigten, at i 1947 udgjorde det private forbrug ca. 12,7 milliarder kr., medens det offentlige forbrug var på ca. 2 milliarder kr. eller 16 pct. af det private. I 1953 er det private forbrug steget til godt 18 milliarder kr., medens det offentlige forbrug er steget til ca. 3,4 milliarder kr. eller til 19 pct. Altså, medens det offentlige forbrug 6 år tidligere kun var på 16 pct., er det her steget til 19 pct. af det private forbrug. Jeg ved ikke, om det er for strengt at sige, at det er en udvikling, der ikke kan fortsætte.

Hvis det er for strengt at sige det sådan, hvis der er ærede medlemmer, som er uenige med mig, og som tror, at der kan fortsættes på den måde, vil jeg gerne have, de siger til, så man kan blive klar over, hvordan deres opfattelse er. Ja, jeg kan måske tilføje, efter den tale jeg lige har hørt af den højtærede undervisningsminister, at jeg ikke tror, dette er gået op for den højtærede undervisningsminister, men det må jo blive hans sag, og den kunne også tyde på, at det ikke er gået op for regeringen. Jeg mener, at af denne tabel i årsoversigten og den udvikling, som den belyser, må regeringen og folketinget tage ved lære. Økonomiministerens redegørelse og hans hele syn på offentlige foranstaltninger tyder desværre på, at den højtærede minister har draget den stik modsatte lære, og jeg stiller ministeren det direkte spørgsmål: Tror den højtærede økonomiminister, at det er denne udvikling fremad med stadig større offentligt forbrug i forhold til privat forbrug, der bør fortsættes? For hvis det virkelig er det resultat, den højtærede minister er kommet til, tror jeg ikke, at ministeren får ret megen fornøjelse eller nytte af den økonomiske årsoversigt.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag):

Jeg takker de ærede ordførere for den velvillige og anbefalende omtale af det foreliggende værk. Når en redaktør ser sin bog blive gjort til genstand for omhyggelige anmeldelser, kan han kun være glad for, at de gennemgående var af anbefalende karakter.

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

Næsten alle ærede ordførere anbefalede, at den lille bog blev yderligere studeret, og det takker jeg for.

Jeg vil også udtrykke min glæde over, at de ærede ordførere ikke på samme måde, som dele af pressen har gjort det, har villet udlægge den vurdering af den økonomiske situation, der er forsøgt i oversigten, som en meget optimistisk vurdering. Jeg har set tilløb til en sådan udlægning i dele af pressen, og en enkelt af de ærede ordførere, ordføreren for retsforbundet, havde lignende tendenser, men jeg synes ikke, det er berettiget. Hvis man overhovedet kan tale om, at den beretning, der her er fremlagt, er optimistisk, må det i hvert fald siges at være en meget betinget, en meget behersket og en meget tidsbegrænset optimisme. Den er betinget alene derved, at man forudser, at i resten af indeværende år vil valutareserven næppe vokse, men måske tværtimod gå tilbage. Den er tidsbegrænset, forsåvidt som man omhyggeligt understreger den store usikkerhed, der hersker omkring de internationale konjunkturer. Ganske vist er jeg tilbøjelig til at mene, at selvom der skulle komme en fortsat konjunkturedgang i USA, vil vi næppe få det at mærke med absolut styrke i indeværende år, en forudsætning, der iøvrigt også kan slå fejl, men den optimisme, der ligger heri, tør dog siges at være tidsbegrænset, nemlig begrænset til de førstkommande måneder.

Ser vi endelig på de vurderinger, der gøres på lidt længere sigt, er oversigten jo alt andet end optimistisk. Når vi nærmer os det store problem vedrørende de store årgange af unge, muligheden for at finde produktiv beskæftigelse for de store årgange, er det vist svært at spore optimisme i oversigtens forsøg på en økonomisk analyse. Jeg havde indtryk af, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen fandt, at det både var nyttigt, forstandigt og rigtigt at forsøge at foretage en sådan analyse af, hvilke virkninger de store årganges indmarch på det danske arbejdsmarked ville få. Derimod synes det ærede medlem hr. Aksel Møller ikke om den slags forsøg på at stille „astrologiske horoskoper“, som det ærede medlem udtrykte sig.

Det tror jeg nu nok, det ærede medlem har misforstået en lille smule. Vi siger ud-

trykkeligt, at vi ikke gør noget som helst forsøg på, som jeg vist udtrykte det i min tale her, at optræde som statsautoriserede spåmænd. Vi forsøger en analyse ud fra kendskabet til een eneste faktor; alle andre faktorer, erkender vi, ved vi intet eller næsten intet om — udviklingsforløbet kan tage ganske andre retninger, end vi er i stand til at forudse. Men der er een eneste faktor, som vi kender med næsten matematisk nøjagtighed. Det er, hvordan indmarchen af de store årgange på arbejdsmarkedet bliver: år for år de første 10 år fremover, og det at forsøge at gennemtænke den økonomiske situation i lyset af denne enkelte faktor og se, hvad denne faktor alene, alt andet lige, vil drage med sig af konsekvenser, tror jeg er fornuftigt. Vi når til, at vi vil møde betydelige vanskeligheder, at det i den kommende 10 års periode vil blive langt vanskeligere at holde fuld beskæftigelse her i landet, end det har været i det foregående tiår, og vi får endvidere slået fast, at der vil kræves store investeringer i industrien, der vil kræves store valutabeløb, for at opgaven kan løses, og det vil igen siges, at der vil kræves en betydelig udvidelse af eksporten, hvis denne opgave skal kunne løses på tilfredsstillende vis.

Forsåvidt kan man altså siges, at der er nogen optimisme at spore også i dette kapitel, idet man lader det ende positivt, idet regeringen mener, at noget kan gøres, og at man ikke bare skal lade stå til, at man ikke skal nøjes med at lade tingene udvikle sig, som de nu bedst kan, og så improvisere sig igennem vanskelighederne, men at man skal forsøge en vel gennemtænkt tilrettelægning af hele det problemkompleks, det her drejer sig om.

Både det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen og det ærede medlem hr. Aksel Møller vil gerne se en slags oprejsning i tilbageblikskapitlerne i den økonomiske oversigt. Jeg forstår nok, at de ærede medlemmer mener, at en sådan oprejsning er tiltrængt, og at man med stor iver har spejdet efter den henover talrækkerne, henover kurver, bugter og sving, og at man altså også mener at have fundet oprejsning. Jeg må tilstå, at jeg ikke kan se det; det sete afhænger af øjnene, der læser. For mig står det sådan, at de historiske afsnit i denne årsoversigt bekræfter den kritik, vi fra social-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

demokratisk side lod lyde overfor den foregående regering. Man ser på allerførste side i årsoversigten en tabel, der viser, at der under regeringen Hedtoft — man har her taget årene 1946-50 — har været en forøgelse af industriens produktion på 10 pct., hvorimod der under regeringen Erik Eriksen — her har man taget årene 1950-52 — har været en nedgang i industriens produktion på 2 pct. Man kunne have taget andre tal, og man kunne have kombineret tallene på anden måde, men ligegyldigt hvordan man sætter dem sammen, den kendsgerning, som vi har fremhævet fra socialdemokratisk side, bliver tilbage, at der har været en nedgang i produktionen under regeringen Erik Eriksen, men en stigning under den første regering Hedtoft. Det er rigtigt, at de to talstørrelser ikke direkte lader sig sammenligne, at man naturligvis vil få en større procentvis stigning, når man starter fra et lavere udgangspunkt, som man gjorde, da den første regering Hedtoft overtog tøjlerne efter regeringen Knud Kristensen. Ja naturligvis, men selve kendsgerningen, selve kernen i det, der var socialdemokratiets påstand i denne debat, står ganske urokket.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen henviste til, at der var en forringelse i bytteforholdet i årene efter 1950, som var værre for Danmark end for andre lande, og som derfor nødvendiggjorde, at man reagerede skarpere og hurtigere i Danmark end i andre lande. Ja, mon der egentlig er nogen, der har benægtet det, og mon det egentlig er helt berettiget, at det netop er det ærede medlem, der fremhæver det? Hvem var først til at reagere hurtigt og skarpt? Hvem fremlagde først de positive forslag, der skulle rette forholdene op i den krise, vi befandt os i? (*Aksel Møller*: Er det devalueringen, ministeren tænker på?). Jeg tænkte ikke i øjeblikket på devalueringen — jeg tror iøvrigt, at devalueringen har haft mange gunstige virkninger for Danmarks økonomi, og jeg er sikker på, at en del af den bedring, der er indtruffet i de senere år, hænger sammen med devalueringen, en vurdering, jeg tror, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil være enig med mig i. Men det var altså ikke devalueringen, jeg tænkte på, men på den sammenkædning af økonomiske forslag, som af den første

regering Hedtoft blev fremlagt i august måned 1950, forslag, der blev pure afvist af de to daværende oppositionspartier.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen fremhævede videre, at der står i oversigten her, at 1953 var et tilfredsstillende år, også beskæftigelsesmæssigt. Også jeg synes, man må sige, at det var relativt tilfredsstillende. Det år, hvor vi fandt, at beskæftigelsen var yderst utilfredsstillende, og hvor man i årsoversigtens kurver og tabeller kan få bekræftet, at der var en betydelig nedgang i beskæftigelsen — ikke blot en stigning af arbejdsløsheden, men også en direkte nedgang i beskæftigelsen — var året 1952. Også det bekræftes.

Jeg tror, at vi kunne fortsætte denne diskussion en hel del tid. Vi kunne fra vor side også rette spørgsmål til de ærede ordførere for oppositionen og minde om de ærede ordføreres partiers valgagitation. Når man hørte det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen tale om disse forhold, var det næsten, som om det kun var socialdemokratiet, der forrige år førte valgpropaganda. Jeg erindrer dog en del plakater, slagord og valgaviser, som de to forenede partier, venstre og konservative, førte i marken, og hvori man var temmelig langt ude i påstande om alle de rædsler, der ville indtræde her i landet, som ville rulle hen over dette lands borgere, hvis socialdemokratiet igen fik regeringsmagten, om restriktioner, der ville blive strammet, om rationeringer, der ville blive indført. Det kunne måske være nyttigt at minde om den agitation, der fandt sted fra den side, og spørge: Hvad har egentlig vist sig mest holdbart, det, vi fremhævede fra socialdemokratisk side, eller det, de to oppositionspartier dengang fremhævede? Jeg tror ikke, vi fra regeringspartiets side behøver at se tilbage på de debatter, der har været af den karakter, med nogen som helst form for blusel.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var i sin tale inde på, at valutabalancen meget vel kunne blive svækket. Den kunne blive svækket på grund af en almindelig nedgang i den løbende balance eller på grund af meget store afdrag på den udenlandske gæld. Jeg vil dog sige her, at jeg dårlig kan tænke mig, at vi i indeværende år vil foretage så store ekstraordinære afdrag, som fandt sted sidste år. Det afhænger

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

naturligvis ganske af hele situationens udvikling, men jeg er iøvrigt ret enig med det ærede medlem i hans vurderinger. Spørgsmålet er, hvilke konklusioner det ærede medlem og hans parti vil drage af disse forhold. Her var det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen ret forsigtig. Han anbefalede ikke højere skatter som et middel, ikke direkte i hvert fald, syntes heller ikke at ville anbefale lavere beskæftigelse som et middel, omend jeg forstod, at hele byggeriets eller boligstøttens omfang var noget, det ærede medlem ville sætte et spørgsmålstegn ved. Det ærede medlem stillede heller ikke direkte i udsigt, at en forringelse af de sociale udgifter skulle være vejen til at rette op på denne situation, selvom jeg forstod, at der var tanker hos det ærede medlem, der tenderede i den retning.

Derimod hørte vi fra den ærede ordfører for det konservative folkeparti, at han var inde i tankebaner, hvad han også selv gjorde opmærksom på, der lå meget langt fra de tankebaner, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen bevægede sig i. Man forstod, at det ærede medlem hr. Aksel Møller og hans parti efter den forhåbentlig forfriskende oplevelse gennem 3 år at have været med i regeringen meget hurtigt har fundet tilbage til den gamle landevej fra 1950 og fra den formentlig især i disse dage med stor glæde erindrer den kommunale valgkamp i 1950, da det jo var en skattnedsættelse, der som store glade forventninger blev hængt ud for vælgerne. Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Aksel Møller var meget nær ved at komme tilbage i de samme tankebaner. Jeg har kun lige villet antyde denne problemstilling og den forskel mellem de to ellers så nært samarbejdende partier og vil iøvrigt mene, at hele debatten om disse forhold hører bedre hjemme under de følgende punkter på dagsordenen, hvor man vil kunne drøfte disse problemer med min højtærede kollega finansministeren.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller havde et par sarkastiske bemærkninger om boligbyggeriet, om hvilket han mente, at vi fra socialdemokratiets side helt havde glemt oppositionsperiodens politik. Mon det skulle være så galt? Hvis jeg husker rigtigt, har vi foreslået, at vi fastholdt et normalt

byggeri på 20 000 lejligheder og derudover skulle tilstræbe i løbet af et par år at igangsætte 6 000 ekstra lejligheder om året. Dette vil give et igangsat byggeri på maksimalt 26 000 lejligheder. Hvad det enkelte år giver i færdiggjorte lejligheder, kan man ikke forudse helt nøjagtigt, det kan blive 25 000, det kan blive lidt mindre, det kommer helt an på, hvordan hele byggerytmen er, men lad os se på tallene. I 1951 færdiggjordes der 21 000 lejligheder. Vi mener at have grund til at forudse, at vi for indeværende år vil komme op i nærheden af et færdiggjort boligbyggeri på 23 000 lejligheder, og til næste år skulle antallet efter det, der igangsættes i år, komme meget nær op mod 25 000 eller praktisk talt det, vi ønskede i oppositionsperioden. Jeg kan ikke love, at tallene kommer til at stemme nøjagtigt, men der er ganske god overensstemmelse mellem den boligpolitik, vi forlangte som opposition, og den, vi fører i dag.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller gjorde et par bemærkninger om antidumping og told. Jeg ved ikke, om jeg forstod det ærede medlems udtalelse om antidumpingforslaget helt nøjagtigt — det var meget kort, hvad der blev sagt — men jeg mente at forstå den sådan, at man fra konservativ side ville være tilhænger af en antidumpinglov. Hvis det er tilfældet — og det har jeg ikke spor imod at få bekræftet — vil det i høj grad glæde ikke alene mig, men store dele af dansk industri.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard beskæftigede sig ret indgående med udsigterne til en økonomisk depression og gjorde opmærksom på, at en sådan depression ville være en stor fare for vort lands økonomi. Jeg kan i alle disse betragtninger være ganske enig med det ærede medlem.

Det ærede medlem var lidt ked af og lidt skuffet over, at vi ikke i oversigten i højere grad har omtalt de konsekvenser, en depression vil få i praktisk dansk politik; med andre ord: Hvad skal vi gøre i praktisk dansk politik, hvis den økonomiske depression bliver en kendsgerning? Jeg er enig i, at det ville have været ønskeligt, om man var i stand til allerede nu at give anvisninger på den politik, der i så fald skulle føres, men jeg er bange for, at det bliver vanskeligt at give sådanne anvisninger.

Sagen er, at alle tankerne omkring den

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

økonomiske depression er så usikre, at vi slet ikke ved, hvad form og retning den vil få. Vi ved ikke, om det fortrinsvis bliver en landbrugskrise eller en industrikrise. Vi ved ikke, om der i det hele taget bliver nogen krise; der er heldigvis også mulighed for det stik modsatte. Vi ved ikke, i hvor høj grad Vesteuropa i samarbejde med det britiske commonwealth kan foretage økonomiske foranstaltninger, der måske kan holde denne del af verden fri for en del af krisen eller i hvert fald helt ændre dens karakter for vort vedkommende. Vi ved ikke, i hvor høj grad den øst-vesthandel, det ærede medlem var så stærkt inde på, kan ændre konjunkturbilledet. Vi ved ikke, hvorledes hele det handelspolitiske klima, hvori konjunkturedgangen eventuelt vil komme til at foregå, bliver. Vi ved ikke, om det bliver et klima af fortsat frihandelstensdens eller et klima, hvor toldrestriktioner skal bygges endnu stærkere og mere protektionistisk op, eller om det bliver en situation, hvor man påny vil vende tilbage til importreguleringerne ude i verden. Vi ved intet af alt dette. Vi kender heller ikke det pengepolitiske klima. Vil der komme devalueringer i Europa eller i de oversøiske lande? Hvilken rentepolitik vil man føre? Hvordan vil det gå med oprustningen? Vil den tyske oprustning pludselig vise sig som en væsentlig og måske ekspansiv økonomisk faktor i Europa? Intet af alt dette ved vi, og når vi ikke kan besvare disse spørgsmål, ville det være mere end let-sindigt at forsøge at lægge praktiske retningslinier for en antidepressionspolitik i det lille Danmark. Vi kan overveje sagen så langt, det er muligt. Det foregår i arbejdsmarkedskommissionen, det foregår ved de investeringsoversigter, vi søger at skaffe tilveje, og naturligvis ved, at tanken om konjunkturudviklingen altid er forrest i vore overvejelser ved praktisk talt enhver økonomisk disposition, der foretages.

Såvel det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard som det ærede medlem hr. Aksel Larsen var inde på problemer vedrørende øst-vesthandelen og var bekymrede for, hvorvidt der nu blev foretaget nok fra regeringens side til fremme af denne handel. Nu er det jo nok sådan, at det, regeringen kan gøre på dette område, til syvende og

sidst kun bliver en assistance med at skabe rammerne for, at denne handel kan foregå, og for, at den kan florere; til syvende og sidst skal kontrakterne sluttet af vore forretningsfolk og af vore importorganisationer, og hvad vi nu har på dette område. Jeg tror dog at turde sige, at regeringen gør alt, hvad der er gørligt. Netop i dag er en delegation af danske brugsforeningsfolk rejst til Moskva for at gøre studier og vel sagtens også overveje indkøb. Både landbruget og industrien overvejer og forbereder tilsvarende delegationer, som vil rejse til Sovjetunionen med det formål at gøre indkøb. Fornylig har der i landbrugsministeriet fundet en forhandling sted med henblik på at skabe kontraktrammer for hvedeindkøb i Sovjetunionen. Samtidig forbereder man fra dansk tekstilindustri side bomuldsindkøb fra Sovjetunionen. Jeg tror ærligt talt, at regeringen gør alt, hvad der er menneskeligt muligt for at fremme denne samhandel. De tillægslisteforhandlinger, der har stået på i nogen tid i forbindelse med afsætningen af yderligere fire køleskibe til Sovjetunionen — som der iøvrigt nu frit kan sluttet kontrakt om — vil forhåbentlig snart være afsluttet, og regeringen er i fuld gang med at forberede grundlaget for en ny årsaftale. Jeg siger en ny årsaftale, men vil dermed aldeles ikke udelukke, at vi fra dansk side vil være interesseret i at slutte aftale for et længere åremål end et år, hvis der er forretningsmæssig og handelspolitisk fornuftig basis for det.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard var inde på forskellige betragtninger over arbejdsmarkedets bevægelighed. Det har vi tidligere i dette folketingsår haft en lang debat om, og jeg skal ikke føje yderligere til. Det ærede medlem ved, at jeg er ganske enig med ham i, at bevægeligheden på arbejdsmarkedet er en meget betydningsfuld ting, og at den bør forøges. Jeg tror i denne forbindelse mest på de positive fremgangsmåder. Vi afholder for tiden arbejdsmandskursus landet over, noget der allerede blev startet i den tidligere regerings tid, og hvorved man trækker arbejdsmænd ind på 3 ugers kursus og lærer dem moderne byggemetoder, så de er i stand til at gå ind i det utraditionelle byggeri. Disse kursuser, der er blevet en stor succes, har hidtil kun været afholdt i Jylland, men vi har netop

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

i denne måned åbnet en serie nye kursus af den slags her i Storkøbenhavn. Dette, tror jeg er en af de veje, ad hvilke vi kommer længere frem.

Endelig er der hele uddannelsesproblemet i forbindelse med de store årgange, som det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) nævnte; også der tror jeg vi finder veje til at løse arbejdsmarkedsproblemet og få gjort et indhug i den altfor store arbejdsløshed, der fortsat forekommer blandt vore ufaglærte, blandt arbejdsmændene.

Flere af de ærede ordførere strejfede i deres indlæg lønforhandlingerne. Jeg er taknemlig for, at der ikke var nogen, der mere end lige strejfede dem. Jeg tror, det er klogest, at vi her i det høje ting lader den sag ligge, mens forligsmanden arbejder.

Jeg har hermed afsluttet de svar, jeg havde at give. Jeg tror ikke, jeg til det ærede medlem hr. Oluf Pedersen har noget specielt at sige udover, at det var hyggeligt at høre det ærede medlem.

Thorkil Kristensen: Jeg har kun få bemærkninger i denne omgang, da det sikkert ikke er praktisk at føre nogen længere polemisk debat om fortiden. Den højtærede minister ville imidlertid gerne redde den kritik, som socialdemokratiet havde fremsat, og som jeg havde omtalt, men jeg synes ikke rigtig, han kom godt fra det. Han kom igen tilbage til den stærke produktionsstigning under ministeriet Hedtoft, men indrømmede dog, at det naturligvis var lettere at få en procentvis stærk stigning, når man kom fra et lavt udgangspunkt. Nu er der det pudsige ved det, at den periode, der står i pågældende tabel i årsoversigten, omfatter årene 1946—1950. Den højtærede minister nævnte selv, at i 1947 skiftede vi regering, og det pudsige er, at den største procentvise stigning, vi har haft i industriproduktionen, fandt sted under ministeriet Knud Kristensen. Jeg skal tillade mig at nævne et par tal: indekset for industripro-

duktionen var i 1945 81; så steg det i 1946 til 110, i 1947 til 126, og derefter blev de procentvise stigninger mindre: 140 og 149.

Længere er jeg ikke kommet. Det kunne ikke falde mig ind at give ministeriet Knud Kristensen æren for, at vi havde den største procentvise stigning, industriproduktionen har udvist, i de to år, vi sad. Det var en naturlig følge af, at vi startede ved et lavt udgangspunkt, men jeg tilråder det ærede socialdemokrati en tilsvarende nøgternhed ved sammenligning mellem forskellige regeringsperioder.

Jeg lagde mærke til, at den højtærede minister nu sagde, at beskæftigelsen i 1950 var relativt tilfredsstillende. I oversigten står der, at den i perioden 1947—53 var særdeles tilfredsstillende. Sådan er det, når man skal svare og ikke gerne vil have det til at lyde for stærkt; så kan forskellige tillægsord anvendes.

Jeg tror, vi skal lade denne polemik tilhøre fortiden, men jeg vil gerne understrege min enighed med den højtærede minister i, at på længere sigt er opfattelsen i årsoversigten alt andet end optimistisk. Sådan har jeg også opfattet det, og jeg tror desværre, at det er berettiget.

Når den højtærede minister oplyser, at der næppe ville blive så store afdrag på dollargælden som i fjor, vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige, at det er et spørgsmål, om vi ikke under hensyn til valutastillingen skal være lidt forsigtige med disse ekstraordinære afdrag på dollargælden. De kan udfra visse synspunkter være meget ønskelige, men hvis det fører til, at vi for hurtigt kommer af med vor valutabeholdning, kan det alligevel være betænkeligt.

Aksel Møller: Den højtærede minister stillede mig et positivt spørgsmål. Han spurgte mig, om mit parti var tilhænger af en antidumpinglov. Dertil vil jeg gerne svare ja. Spørgsmålet om udformningen af denne lov er, såvidt jeg forstår, til behandling i toldkommissionen, men det har hidtil

[Aksel Møller.]

været vor opfattelse, at det forslag, der blev skitseret fra socialdemokratisk side, i ingen henseender tilfredsstillende os, fordi det kun betyder en tilbagevenden til restriktionstilstanden, som vi netop er ved at komme ud af.

Der kan jo ikke blive tale om nogen lang diskussion med den taletid, forretningsordenen tilmåler os, og jeg skal derfor nøjes med to bemærkninger yderligere. Den højtærede økonomiminister har undertiden en meget charmerende måde at diskutere sagerne på. Da jeg havde efterlyst, hvorledes man af det program, der forelå for 1954, kunne se, om socialdemokratiet havde indfriet sit løfte, sit eget forslag om at bygge 6 000 lejligheder årlig i løbet af to år udover det normale byggeprogram, svarede den højtærede minister mig, at det skulle jo opfattes sådan, at man i løbet af et par år nåede frem til 6 000 lejligheder mere. Den højtærede minister er åbenbart meget dårligt orienteret med hensyn til den fremsættelsestale, som det ærede medlem hr. Ingvar Dahl holdt i sin tid, da det pågældende lovforslag for et års tid siden, den 26. februar 1953, blev fremsat her i tinget. Jeg tillader mig et kort citat:

„Ordføreren for forslagsstillerne (Ingvar Dahl): Jeg tillader mig for det høje ting på forslagsstillerens vegne at fremsætte forslag til lov om ændringer i byggestøtteleven. Forslaget har det formål, at der indenfor de kommende to år påbegyndes et ekstraordinært byggeri på ca. 12 000 lejligheder.“

Det forekommer mig, at den højtærede økonomiminister har været temmelig uøkonomisk med sin fortolkning af, hvad det socialdemokratiske programforslag, som blev stillet i fjor, gik ud på.

Dernæst vil jeg tilføje en bemærkning, der ligeledes vedrører spørgsmålet om, i hvilken udstrækning der ligger en mere alvorlig granskning bag udarbejdelsen af den økonomiske årsoversigt. På side 20 i årsoversigten ses en redegørelse for byggeriets bevægelser, for, hvorledes dette byggeri blev ramt af den yderligere nedskæring af det offentliges civile bygge- og anlægsarbejder, og det hedder videre:

„I tilslutning hertil skete i november 1950 en skærpelse af lånevilkårene for

boligstøttelånene. Herudover medførte kreditstramningen og rentestigningen en nedgang i byggeaktiviteten, specielt blev det private ustøttede boligbyggeri halveret.“

Hvis den højtærede minister vil granske tabellen, der står aftrykt i tilslutning hertil, vil han se, at denne halvering indtræder i året 1950 for det påbegyndte byggeris vedkommende, og det kan altså ingenlunde være resultat af en begivenhed, der foregår i november 1950. Omfanget af det påbegyndte ustøttede byggeri falder fra 3 000 lejligheder i 1949 til 1 640 i 1950. Den højtærede minister kan være aldeles overbevist om, at grunden hertil var den, at den daværende regering begyndte at give så stor støtte, så store rentelettelser i vidt omfang uden hensyn til, om det drejede sig om dyrere eller billigere huse, at man naturligvis lokkede alt det, der tidligere havde været privat og ustøttet byggeri, fuldstændig ind under hele den gavelovgivning, der da var tale om.

Bertel Dahlgaard: Jeg må sige, at jeg kan ikke fatte nogen større interesse for dette småskænderi mellem tidligere og nuværende ministre om, fra hvilken side man forud for valget havde været længst ude i overdrevne løfter og påstande. Udfra min erfaring må jeg sige, at begge parter har meget at sone, og derfor tror jeg også, at begge parter har mest interesse i at kaste et glemselens slør derover.

Det er jo navnlig nutiden og fremtiden, det gælder, og herom siger ministeren, at når jeg har påkaldt større initiativ med hensyn til at forberede sig på det økonomiske uvejr, som måske kan komme, er det meget vanskeligt at give anvisninger, for en sådan krise kan jo tænkes at komme på alle mulige måder; hvad kan ikke ske i denne verden i øst og vest og på alle mulige økonomiske områder — det er slet ikke til at forudsige. Jeg mener, denne pessimisme hos ministeren — derom kan der ikke være tvivl — er for stærk. Herefter vil det næsten være umuligt at forberede sig på noget som helst i den økonomiske verden, vi lever i, og jeg kan ikke give ret i denne betragtning. Der er visse handlinger, som vi ved under alle forhold vil styrke landets valutastilling forud for og under en krisetilstand — derom

[Bertel Dahlgaard.]

kan der ikke være tvivl — handlinger, som kan forberedes på det produktionsmæssige, det finansielle og det handelsmæssige område. Det må være udenfor enhver tvivl, at sådan er det, og jeg er sikker på, at den højtærede minister selv har en følelse af, at det hele ligesom kun bliver til ord, når han holder en tale som den, han nu sidst holdt. Der er ikke tvivl om, at der her er noget at overveje og planlægge i sammenhæng.

Jeg nævnte, første gang jeg havde ordet, arbejdsmarkedskommissionen. Jeg ved ikke, hvor mange år kommissionen har siddet; det er sikkert mindst 4—5 år, vil jeg tro. Den har afgivet een betænkning, som jeg med stor interesse læste igennem for nogle år siden. Det viste sig deri, at parterne på mange områder var enige — der var også områder, hvor de var uenige — i ting, som var overordentlige vigtige for produktionen. Men hvad er der sket?

Jeg ved ikke, om den højtærede minister vil kunne sige mig, at der er kommet et praktisk resultat ud af arbejdsmarkedskommissionens betænkning og arbejde; det er muligt, der kan være en og anden ting, men stort set er der det ikke. Og hvorfor? Fordi man af mange grunde — også af politiske grunde — ikke tør røre ved visse ting, fordi de er for ømtålige.

Under forhandlingen har et par af de ærede ordførere omtalt overenskomstforhandlingerne og den overenskomstsituation, som vi befinder os i — en ømtålig situation med hensyn til, hvad skal jeg sige: opretholdelsen af landets konkurrenceevne og med hensyn til den indflydelse, som overenskomstforhandlingernes resultat kan få i den henseende. Jeg skal indskrænke mig til at sige, at jeg foreløbig vil afvise den tanke, at der i nogen organisation skulle herske så megen uforstand, at man udfra en urealistisk vurdering af landets økonomiske stilling og konkurrencemuligheder skulle blive årsag til en almindelig standsning af produktion, omsætning og eksport; det ville jo være vanvid. Jeg må måske føje til, at jeg ville have hilst det med tilfredshed, om en realistisk bedømmelse af disse forhold havde medført, at mange aktieselskaber i de sidste måneder havde udbetalt noget mindre i udbytter af den fortjeneste, som fortiden har givet, og som

gerne i så høj grad som muligt skulle underbygge fremtiden. Jeg betragter det som givet, at ingen af disse selskaber med disse høje udbytter i den nærmeste tid kommer og anmoder om den øgede toldbeskyttelse, som det ærede medlem hr. Aksel Møller efterlyser her i dag.

Oluf Pedersen: Det lyder jo meget interessant, at den højtærede minister ikke tør besvare spørgsmålet om, hvorvidt socialdemokratiet går ind for, at det offentliges forbrug fortsat skal stige. Det giver jo nemlig anledning til at spørge om, hvorvidt socialdemokratiet fortsat består af socialister eller man er blevet klogere. Jeg håber, man er blevet klogere, så man tillægger det private forbrug større betydning.

Med hensyn til talen om dumping vil jeg sige, at det, man forstår derved, er, at der kastes varer ind på det danske marked, hvorefter man slår et lands produktion ud, og så forhøjer man priserne. Når man først er klar over, hvad man skal forstå ved det, er jeg tilbøjelig til at tro, at man må give professor Birek ret, når han sagde, at påstanden er løgn, for der har endnu ikke foreligget noget eksempel på dumping her i landet. Det er i og for sig morsomt, at det ærede medlem hr. Aksel Møller overfor ministeren giver tilslutning til en lovgivning mod noget, der slet ikke eksisterer, noget, som kun er en fiktion.

Det er i grunden besynderligt at høre hele denne diskussion om told. Man siger, at landet skal blive mere velhavende, vi skal have større eksport. Men vi kan nu engang ikke få større eksport uden også at få større import, øget samhandel. Men når man mener, at vejen til større velstand er øget samhandel med større import og større eksport, hvorfor i alverden vil man så have told? Det er lige det modsatte af det rigtige — mon ikke det er klart selv for den højtærede minister?

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Jeg frygtede et øjeblik, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i sin replik ville ind på en storslået og gribende forherligelse af regeringen Knud Kristensens økonomiske politik; men heldigvis tog det ærede medlem sig i det i slutningen og erklærede, at de tal, han havde anført, ville han natur-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

ligvis ikke bruge til et sådant formål — det tror jeg også ville have været halsløs gerning.

Selvfulgelig kunne det ærede medlem og jeg diskutere disse ting meget længe, men jeg tror dog, der er et faktum, som bliver tilbage, og som står urokkeligt, og det er, at under regeringen Hedtoft steg produktionen, under regeringen Erik Eriksen faldt den. Den kendsgerning må man dog stoppe ved. (*Thorvil Kristensen*: Kan en minister være bekendt at sige det uden nærmere forklaring?). Ja det synes jeg godt jeg kan, idet jeg i det foregående har givet en nærmere forklaring. Jeg har indrømmet, at procenttallene alene ikke kunne anvendes som sammenligningsgrundlag, idet man i 1947 gik ud fra et lavere udgangspunkt, end man gjorde i 1950. Jeg kunne føje flere supplerende forklaringer til. Man kunne f. eks. komme ind på, hvorvidt man i andre lande med tilsvarende økonomiske forhold som Danmarks også havde en tilsvarende nedgang i industriproduktionen — og det havde man ikke. (Afbrudelse af *Thorvil Kristensen*).

Formanden: Jeg henstiller til medlemmerne ikke at afbryde.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Jeg mener, at der foreligger gode objektive grunde for at antage, at vi under regeringen Erik Eriksen fik en nedgang i industriproduktionen i 1952, dermed en stigning i arbejdsløsheden og en nedgang i beskæftigelsen i det år, som var stærkere end nødvendigt på baggrund af billedet af Europas økonomi på det daværende tidspunkt. Dermed mener jeg egentlig at have forklaret sagen på en måde, som jeg fuldtud kan være bekendt.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller erklærede, at han og hans parti var tilhængere af en antidumpinglov. Det anser jeg for en meget værdifuld erklæring. Desværre blev den ledsaget af en anden erklæring, nemlig den, at det antidumpinglovforslag — det eneste, der i øjeblikket foreligger, nemlig det socialdemokratiske — i ingen henseende var tilfredsstillende. Det gør unægtelig værdien af den første erklæring lidt mindre, og det er et magert udgangspunkt for en forhandling. Jeg forstår, at man inde i indu-

strirådet har fundet, at det socialdemokratiske forslag til en antidumpinglov var et godt udgangspunkt, og at man faktisk ikke havde andre væsentlige indvendinger imod det, end at man ønskede det udvalg, der skal administrere loven, sammensat på en lidt anden måde — og det er jo en sag, man kan forhandle om. Jeg håber imidlertid, at det ærede medlems udtalelse dog er udtryk for, at vi gennem en forhandling i toldkommissionen kan nå frem til en fornuftig antidumpinglovgivning.

Til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards fortsatte betragtninger over spørgsmålet: en eventuel nedgangskonjunktur har jeg ikke så forfærdelig meget at sige. Det er klart, at selvom en nedgangskonjunktur kan vise sig på så varierede måder, at man på forhånd slet ikke ved, hvordan den individuelle konjunkturedgang vil blive, og man derfor ejheller på forhånd kan vide, hvilke midler man skal anvende, har man dog — som det ærede medlem gav udtryk for — visse mere almindelige forestillinger om handlemåder, som i en krisesituation næsten altid vil styrke et lands økonomi, og disse handlemåder skal man befatte sig på at være forberedt på at anvende, ja, man skal måske oven i købet tænke på at anvende nogle af dem, endnu før selve nedgangen er akut. Det kan jeg være helt enig med det ærede medlem i.

Derimod kan jeg ikke være enig med det ærede medlem i hans betragtninger over arbejdsmarkedskommissionens uformuenhed med hensyn til at fremkomme med forslag, der lader sig overføre til praktisk politik. Jeg tror, man må se på det som en realitet, at når arbejdsmarkedskommissionens resultater ikke i højere grad har fået praktisk virkning, hænger det måske i nogen grad sammen med, at man under den foregående regering — hvis jeg må udtrykke det på den måde — ikke var nogen stærk ven af arbejdsmarkedskommissionen og ikke netop lagde sig i selen for, at de resultater, denne kommission var nået til, blev ført ud i praktisk handling. Det kunne jo være, at vi i den nye regerings tid måske vil kunne frugtbar gøre lidt flere af denne udmærkede kommissions gode tanker.

Oluf Pedersen: Udover at anerkende den højtærede økonomi- og arbejdsministers

[Oluf Pedersen.]

forsigtighed med hensyn til sit syn på fremtidens Danmark vil jeg gerne sige, at når man nu taler om, at produktionen steg under Hedtoft, men faldt under Erik Eriksen, så er det jo rigtigt nok; men årsagen dertil var de skatter, som blev gennemført under ministeriet Erik Eriksen med socialdemokratisk tilslutning. Der var den forskel — jeg tror, jeg tidligere har nævnt det her i tinget — at det nuværende ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var klar over disse virkninger, medens derimod socialdemokratiet tog fejl. Det vidste ikke, hvad det var, det gik med til.

Hermed sluttede forhandlingen om økonomi- og arbejdsministerens redegørelse til folketinget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af midlertidige ændringer i forbrugsafgiftslove.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2125; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3786).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 6, 7 og 8 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om forskellige forbrugsafgifter.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2133; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3786).

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om omsætningsafgift af forskellige varer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2135; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3786).

og

Første behandling af forslag til lov om en tillægsafgift af visse motorkøretøjer m. v. for finansåret 1954—55.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2121; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3786).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Poul Hansen (Kalundborg): Ved sin fremsættelse af de lovforslag, vi nu skal behandle, nævnte den højtærede finansminister, at ordførerne for de fire store partier var enige i, at fremsættelsen nu i realiteten var en indfrielse af ministerens tilsagn i det tidligere udvalg om fremsættelsesterminen. Jeg vil gerne her begynde med at slå fast, at de fire ordførere har erklæret sig indforstået med, at fremsættelsen først fandt sted efter folketingsferien i anledning af kommunevalget. Samtidig benytter jeg lejligheden til at takke den højtærede finansminister for, at han har givet de samme ordførere lejlighed til ved nogle møder med embedsmænd fra departementet for told- og forbrugsafgifter at blive gjort bekendt med erhvervsorganisationernes ønsker om ændringer i disse love, og for, at vi samtidig har modtaget en række værdifulde oplysninger om disse loves virkninger. Vi har endvidere fået et indtryk af administrationens syn på de foreliggende ønsker om de tekniske ændringer i visse af lovene.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på spørgsmålet om de tekniske ændringer, men kun sige så meget, at sådanne ændringer på flere områder synes hårdt tiltrængt. Det var derfor også opmuntrende at høre den højtærede finansministers forsikring om, at han efterhånden ville søge hele denne lovgivning rationaliseret. Der skete jo allerede i efteråret, da vi sidst havde disse love til forlængelse, et fremstød i den retning, og af de drøftelser, som ordførerne har haft, og som jeg her har nævnt, er det fremgået, at der er arbejdet energisk i administrationen også med de tekniske problemer siden i efteråret.

Såvidt jeg kan se, er det imidlertid en meget omfattende historie at gennemføre en tilbundsgående rationalisering af de love, der kan være tale om i denne forbindelse, og jeg kan ikke tro, der er nogen praktisk mulighed for at blive færdig med den del af arbejdet inden lovenes udløb pr. 31. marts. Det rimelige vil vel derfor være at gennemføre den foreslåede forlængelse med de ændringer i satserne, som der eventuelt kan blive enighed om, og derefter arbejde videre med de tekniske spørgsmål. Det kunne vel ske som en art fortsættelse af den arbejdsform, vi allerede er kommet ind på, naturligvis i kontakt med det folketingsudvalg, som efter denne behandling må blive